

CYGNĒA CANTIO
GUILIELMI
WHITAKERI,

HOC EST:

ULTIMA ILLIUS CONCIO
ad Clerum, habita Cantabrigiæ in tem-
plo beatæ Mariæ, pauló ante mortem;
Octob. 9. An.Dom. 1595.

HERBORNÆ NASSOVIORUM.

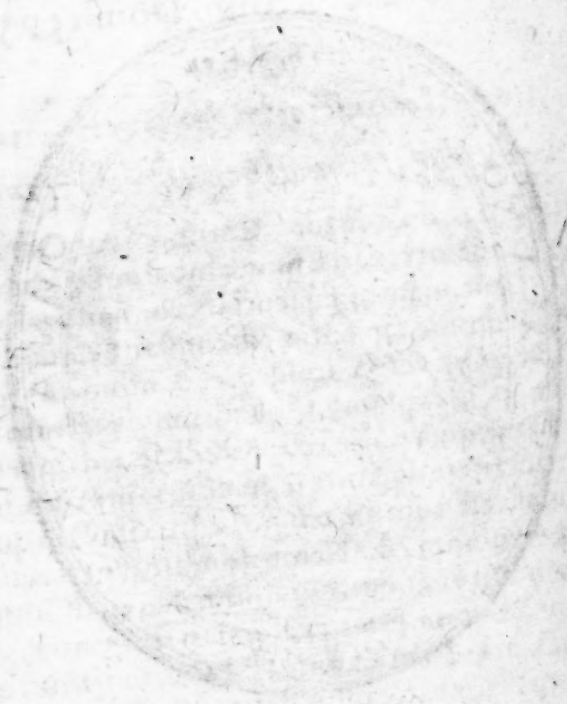
clō lō xcix

OFFICE OF THE
G. U. E. E. R. M. I.

W. H. T. A. L. R. I.

OFFICE OF THE
G. U. E. E. R. M. I.

OFFICE OF THE
G. U. E. E. R. M. I.

OFFICE OF THE
G. U. E. E. R. M. I.

OFFICE OF THE
G. U. E. E. R. M. I.

OFFICE OF THE
G. U. E. E. R. M. I.

CYGNEA CANTIO

GUILIELMI WHI- TAKERI,

HOC EST:

Ultima illius concio ad Clerum, habita Cantabrigiæ in templo beatæ Mariæ, pauló ante mortem: Octob. 9. Anno Dom. 1595.

1. Theff. 5. 21.

Πάντα δοκιμάζετε· τὸ καλὸν κατέχετε.

Omnia explorate; quod bonum est retinete.

QUÆ duæ virtutes Christianis omnibus maximè necessariae sunt, ambæ nobis hoc loco cōmendantur: sapientia & constantia. Explorare omnia, sapientiæ est; constantiæ, quod bonum est retinere. Qui verò confidenter & mordicus tenuerit, quod nunquam exploravit, quantumvis rectum sit, pertinax habetur; quia nō delectu & iudicio, sed impetu quodam & temeritate ducitur. Temeritas autē cū in omni re periculosa est, tum in religione maximè; in qua falli, plerunq; exitiosum est. Nemo domum, aut fundum, aut jumentum, aut pannum, aut ullum deniq; instrumētum emit, nisi adhibitā prius explorandi diligentia, quanta possit, maximā. Nam Cannius ille Ciceronianus, qui villam, quam nesciebat, captus statim aspectu, inconsideratè avideq; emit, meritò ridetur ab omnibus. Chrysostomus in Matth. Si vestimentum (inquit) empturus, gyras negotiorum unum & alterum; & ubi meliores vestes inveneris, ab illo comparas: quomodo non oportet populum circumire omnes doctores, & inquirere ubi sincera veritas vendatur, & ubi

Cic. Off. 3.

Chrys. hom. 44. in oper. imperf.

corrupta: & omnium confessiones audire, & veriore[m] elgere, plus quàm vestimentum? Præmoniti ergo toties in Scriptura sumus, ut nobis hac in re semper & sedulò caveamus.

Matth. 7. 15. ὡροσέχετε, Cavete á pseudoprophetis ὁρᾶτε καὶ ὡροσέχετε,

Matth. 16. 6. Circumspicite & cavete á fermento Pharisaorum. βλέπετε,

Philip. 3. 2. Observate canes: sic impostores appellat, qui contra verita-

tem malitiosè latrant. Διδάχαις, doctrinis variis & pere-

1. Ioh. 4. 1. grinis nolite circumferri. μὴ πισδύετε, ne credite cuius spi-

ritui, sed δοκιμάζετε, explore spiritus, an ex Deo sint.

Ratio apposita est, quód falsi magistri passim in mundo

volitent, suasq; doctrinas imperitis hominibus obtru-

dant. Magnum igitur periculum est, ne fallamur. Cúm

enim sponte nostra tam proclives ad errorè simus; si ma-

gistrum vafum naçti erimus, qui artes fallendi nôrit; nisi

nos Deus respexerit, in capitales & multiplices fraudes in-

cidemus. Rectè Cassiodorus ait, *Origo est savissimi erroris,*

Cassiod. instit. divin. lect. 6. 24. in suspectis authoribus amare totum, & sine iudicio defendere, quod inveneris.

Neque igitur aut illis licet quicquid vo-

luerint effutire, aut nobis tutū est, quicquid audierimus,

assentiri. Est hoc planè assentari. *δοκιμάζειν* oportet, &

πείρα, quicquid audimus, quicquid legimus: ut πείρα

invenire, inventum retinere possimus. Nulla hominis cu-

jusquam tanta apud nos authoritas esse debet, ut ideò cre-

damus aliquid esse verum, quód sic alius sentiat. Insanum

est te sic credere, quód sic alter credat, & non habere causas

meliores credendi. Non sufficit ad fidem, sic nos eruditos,

sic informatos, sic iussos esse credere. Non valet argumen-

tum: hoc ille magnus Theologus docuit: hoc illa Ecclesia

profitetur: hoc in illa Synodo Episcoporum definitum est:

hoc inter Theologos disputatum & conclusum fuit. *Mul-*

Ambros. in 1. Thess. c. 5. ta, inquit Ambrosius, commendantur nobis auctoritate no-

minis, non ratione virtutis. Forma fidei nostræ est summa

veritas; & fidei cuiq; suæ certa ratio constare debet: quem-

admodum Apostolus jubet unumquemque non in alie-

Rom. 14. 5. no, sed ἐν τῷ ἰδίῳ νοὶ πληροφορεῖσθαι. Nihil igitur admit-

tere debemus ἀνεξέταστον, ut solent, qui nimium salutis

suæ immemores atque incuriosi sunt. Dupliciter hac in re

peccari

peccari solet. Quidam enim ita morosi sunt & fastidiosi rerum sacrarū, ut nihil vel auribus suis dignum arbitrentur, nisi novum, aut exquisitum, aut lenocinio aliquo cōditum & commendatum: prædicationem hanc popularem contemnunt, propter ministrorum (ut ajunt) vel exiguas dotes, vel egregias culpas. Quidam contrā, facilitate ac credulitate nimia, quicquid attuleris, arripiunt: quia aut molestum est examinare, aut examinandi rationem ignorant. Apostolus utriusque vitii remedium proponit hoc loco, ut neque omnia repudientur, neque omnia recipiantur: sed omnia quidem explorentur, & quod bonum, verum, sincerum inventum fuerit, retineatur. Hujus autem examinis ac judicii norma esto non ratio tua, sed divina veritas, sacris tabulis comprehensa. Igitur oportet primū doctrinam omnem afferri ad trutinam Scripturarum, ibi appendere, explorare, penitus cognoscere: non leviter tentare, sed *δοκιμάζειν*, id est, nunquam desistere, donec τὸ δόκιμον inveneris. Deinde, ab eo quod nōris esse verum, nunquam abducis; in eo perseverare ad extremum vitæ: non semper pendere animi, sed habere aliquid, in quo consistas: non impelli huc illucq; quasi æstu opinionum, sed in recta sententia constanter & suaviter acquiescere. Age igitur, utamur paulisper hac libertate explorandi, quam nobis Apostolus tribuit, si quid in doctrina Ecclesiæ nostræ nondum satis exploratum sit. Papistas nil moror malitiā & odio veritatis dissentientes, nostraque omnia improbant. Nunquam credideram é nobis exorturos, qui doctrinam publico usu receptam, tamque diuturno temporis curriculo confirmatam, & publicè, & hic, & tanta cōtentione labefactare auderent. Fuerunt antehac nonnullæ de finibus inter nos quæstiones: sed nunc de parte non minima possessionis convenimur. Neque tamen is sum, qui æquū esse sentiam illico damnari, si quis verbum contrā fecerit, atque usitatum & more receptum fuerit. *Possumus de quibusdam rebus salva charitate & pace Cōtra Julian. dissentire*, ut Augustinus ait. *lib. 1. cap. 3.* Quanquam profectō dissensio omnis, si publica fuerit, ad charitatis & pacis perturbationem spectat: & nisi sedata in tempore fuerit, magnos

motus & offensiones excitare solet. Et metuo, nisi istis dissensionibus maturé occursum fuerit, ne majores in posterum erumpant. Mihi liceat apud vos, pro rerum occasione, mei que muneris ratione, de præsentibus controversiis pauca disserere, & occurrere pro virili mea gliscentibus & serpentibus scandalis, & quasi situlam aquæ afferre ad hoc incendium, quo flagrare incipimus, celerius & felicius restringendum. Motæ autem nuper sunt, nescio quàm auspiciatò, de tribus ferè capitibus inter nos quæstiones; de Prædestinatione & Reprobatione: de amissione Gratia: de certitudine & securitate salutis. Apostoli cõsiliū sequamur; præjudiciū removeamus; gravem & liberam examinationem dijudicationemque adhibeamus; rem cum re, causam cum causa, rationem cum ratione conferamus: ut nostrumne prius, an hoc illorum posterius retinendum sit, melius intelligamus. Igitur de istis quæstionibus quid statuendum sit, mecum (quæso) paulisper explorete. Si vera dici perspectum fuerit, quod bonum est retinete: non alia cõditione audiri cupio. Non agam litigiosè, sed quàm placidè possim, & sedatè & Christianè: tantummodò nihil non intellectum & penitus exploratū respuite; quod quidam nimis importunè faciunt, qui opinioni suæ præjudicatæ tantum tribuunt, ut contra id, quod in ipsorum cerebro insedit, nihil posse probabiliter dici arbitrètur. Meum est de singulis breviter, quæ dicenda habeo, proponere: vestrum, quæ dicentur, explorare: omnium, quod auctoritate majore & veritate nititur, retinere.

De primo capite tres, ut video, in primis sententiæ feruntur. *Prima* est, Prædestinationis, & similiter Reprobationis causam esse, prævisionem alicujus rei, quæ insit in prædestinatis aut reprobatis. *Secunda*, Prædestinationis ad vitam non aliam causam esse, nisi Dei simplicem voluntatem; Reprobationis autem causam esse peccatum, aut originale aut actuale. *Tertia*, Utriusque causam esse, ipsam Dei æternam & immutabilem voluntatem, nec posse aliam assignari. Nam illi, qui omnem prædestinationē tollunt, ab omnibus explosi sunt: nec minùs errant, qui præscientiam aut operum, aut fidei, aut perseverantiæ, aut boni cujusquam in nobis, causam faciunt Prædestinationis.

Fuit

Fuit aliquando in ea opinione Augustinus, quemadmo- *Retract. l. i. c. 23.*
 dum ipse confitetur: sed eam melius edoctus postea reli-
 quit. Hæc propria opinio est Pelagianorum, principium
 procurandæ & conficiendæ nostræ salutis in nobis ponen-
 tium. Ea autem dupliciter intelligi potest, ut vel loqua-
 mur de iis rebus, quæ ex nostro naturali arbitrio fluunt; &
 hic apertus Pelagianismus est, fidem, gratiam, perseveran-
 tiam, in nostra potestate esse, ex eaq; pendere Prædestina-
 tionem: vel de iis, quæ nobis à Deo tributæ sunt; ut nos
 propter bonum usum gratiæ prædestinatos esse, quam à
 Deo acceperimus. Et gratia, & bonus usus gratiæ ex Deo
 est. Quid in hac sententia incommodi erit, si prædestina-
 tos dicamus esse, quos Deus præscierit bene usuros esse
 gratiâ, quam ipse dederit? Deus dat alicui gratiâ, qua quia
 illum bene usurum esse prævidit, ideo illum ad vitam æ-
 ternam prædestinavit. Atqui in hac etiam sententia Pela-
 gianismus latet: ideoq; Dominicus Bannes ait, *hunc erro-* *Bannes in 1. rem reduci & pertinere ad Pelagium: & Dominicus Soto, eos 9. 23. art. 5. qui sic sentiunt, tueri hæresin Pelagii.* Et res manifesta est. *Sot. in cap. 9. ad Rom.*
 Nam si intelligas, bonum usum gratiæ niti naturali in no-
 bis facultate: tum Deus prædestinavit nos propter aliquid
 quod nobis naturâ insit, & causam ac mericum salutis à
 natura habemus; quod Pelagius voluit. Sin bonus usus
 gratiæ ex gratia sit: tum est effectus Prædestinationis, atq;
 idcirco non potest esse causa & ratio prædestinandi. Et hic
 tamen Pelagianismus magnos multosq; Theologos fe-
 sellit. Extant duo libri Fausti cujusdam, non Manichæi, *Habetur libræ in Biblioth. Patrum.*
 contra quæ Augustinus scripsit, sed Pelagiani, qui scripsit
 contra Augustinum; quem tamen nominare ausus non
 est, ne se hæreticum palam profiteretur. Sunt illi libri tali-
 bus Pelagianismis referti. Contra hunc Johannes Maxen- *Maxent. in resp. ad epist. Hormisdæ. Dist. 15. c. Sancta Ro- mana.*
 tius homo Catholicus scripsit; & Gelasius in Synodo 70
 Episcoporum ejus libros unâ cum Cassiani opusculis da- *De Incarn. & Grat. c. ult. In Anastasio.*
 mnavit: & Petrus Diaconus cum Pelagio & Celestio Fau-
 stum hunc anathematizat, quod libros ediderit contra
 sententiam Prædestinationis: & Adon in historia illum
 fuisse Pelagianum confirmat, ac Gennadium, quod eum
 laudârit, reprehendit. Et tamen non modò multi Episco-
 pistis libris subscripserunt in Gallia: sed ipse etiam statim

Ephes. 1. 4.

Tit. 3. 5.

initio primi libri Pelagium nominatim damnat, ac si ei nil cum Pelagio commune esset, qui Pelagio plenus erat. Ita aliud est, Pelagium damnare nominatim, quod hic fecit: aliud Pelagiana omnia improbare, quæ hic plurima defendenda suscepit. Sed hæc sententia ab Augustino & Theologis eversa est funditus: in ea igitur cōfutanda non immorabor: Unum mihi aut alterum argumentum sufficiet. *Primó* non oportet infantes omnes e numero prædestinatorum excludere: at certum est, illos non propter bonum usum aut liberi arbitrii, aut gratiæ prædestinari, cum nunquam aliquid fecerint arbitrio suo. *Secundó*, quicquid est in nobis boni, ex prædestinatione ortum est; quemadmodum ex Apostolo Augustinus toties cōtendit, electos nos esse ut sancti essemus, non quia futuri eramus sancti. Cum ergo gratia sit propter prædestinationem, non potest prædestinatio esse propter gratiam; nisi ex effectu causam, atque ex causa effectum facere velimus. Bene utimur gratiâ, & perseveramus in fide, quia prædestinati sumus: non ergo fides, aut perseverantia, aut ullum officium gratiæ, aut bonum aliquod nostrum, causa prædestinationis est. *Tertió*, bonitas & *φιλανθρωπία* Dei apparuit, Deusque non ex operibus iustitia qua fecimus nos, sed secundum misericordiam suam nos servavit; Apostolus inquit. Quem locum Augustinus & Thomas in hac causa gravissimè urgent.

Nunc ad secundam opinionem venio. Nam prædestinationem planè gratuitam prædicari, paucis displicet; quia hoc tam valde ad prædicandam Dei misericordiam facit. In reprobatione autem causæ quærentur præter Dei voluntatem; ne Deum peccati, aut saltem exitii tam multorum authorem facere videamur. Per reprobationem intelligo non damnationem; quam certissimum est nunquam nisi propter peccatum infligi: sed decretum æternum nō dandi vitam, non miserendi, non servandi, non vocandi; quam Scholastici non ineptè Reprobationem Negativam appellant: sed hæc negatio affirmationem includit. Si enim Deus decrevit non dare vitam tam multis; aut cōtrarium decrevit, aut nihil de illis certó & affirmatè definiisse putandus est; quod nisi absurdissimè cogitari non potest. Omnes enim homines cum Dei creaturæ sint, necesse est

ad fines

ad fines suos divinitus ordinari. Nec passer, nec pilus in *Matth. 10. 29.*
 terram cadit sine voluntate Dei; & homines tam multi
 sine decreto ac voluntate Dei in exitium æternum ruunt?
 Jam hujus reprobationis, qua Deus ab æterno noluit
 quosdam servari, id est, justitiam suam voluit in illorum
 interitu declarare, causa inquirenda est, si qua in iis sit, qui
 reprobantur. Et ejus quidem causam in hominibus inve-
 niri scribit Augustinus, quando ait, *Prædestinationis cau-* *Epist. 105.*
sam quarimus & non invenimus: Reprobationis causam qua-
rimus & invenimus. Ille enim, quem multi alii sequuntur,
 Reprobationis causam plerunque facit originale pecca-
 tum: nempe illud quod Esau in se habuit antequam natus
 est, aut mali aliquid fecit: non illum propter opera futura
 sua, sed propter peccatum originale, quod in se habuit, an-
 tequam natus est, reprobatum esse. Sic ad Simplicianum
 lib. 1. c. 2. Epist. 105. de Prædestinat. Sanct. c. 8. & 9. & in
 multis aliis locis, de quibus non necesse habeo sigillatim
 mentionem facere. Sed hinc Augustinus nescio magisne á
 seipso an á veritate dissentiat. Sentiam hac in re cum Au-
 gustino, nisi quando secum ipse non consentiat. Affirmat
 autem, quod nemo nescit, peccatū originale in Baptismo
 dimitti, & antea dimissum esse in Circumcisione. Esau
 autem non minús quám Jacob circumciscus fuit, & Ismaël
 quám Isaac; & Baptismus reprobis simul & electis com-
 munis est: nemo autem reprobatur propter peccatum,
 quod ei remissum fuerit. Quare qui statuit, in Baptismo
 dimitti peccatū originale, quod Augustinus semper sine
 controversia facit: ei necesse est aut secum insigniter pu-
 gnare, aut aliam reprobationis causam ponere, quám ori-
 ginale peccatum. Et ratio necessaria aliam poni oportere
 convincit. Nam *primó*, si originale peccatum causa repro-
 bationis sit, certé omnes homines reprobati sunt; quod
 absit. Omnes enim concepti natique sunt in originali pec-
 cato, Jacob pariter & Esau, prædestinatus nō minús, quám
 reprobatus. Quid igitur Deus in Esau odit? peccatum, re-
 spondebis: quodnam veró peccatum? originale, inquires.
 At illud æquē in Jacobo fuit. Sed dices, etsi Jacob dignus
 odio fuit: tamen illum Deus gratuita dilectione ac mise-
 ratione complexus est. Recté: sed hinc sequitur, quod eti-

*De Gra. &
lib. arb. l. 2.
cap. 16.*

Rom. 9. 21.

*Buc. in 9. ad
Rom.*

Enchir. c. 100.

Rom. 9. 11.

Rom. 5. 12.

am Bellarminus vidit, causam illius odii, quo Deus Esau nondum natum prosequutus est, non fuisse peccatum originale, quia tum æqualiter odisset Jacobum. Quare si quæras, cur Esau non invenerit aut acceperit misericordiam, oportet causam assignari, quæ non conveniat Jacobo: aut ea non erit vera & propria causa. Atque hinc apparet, quod de luto & figulo Paulus introducit, non posse melius exponi, quàm de massa incorrupta. Si enim corruptio massæ esset causa, cur Deus vasa ad ignominiam faceret; nullum fieret vas ad honorem. Tum si per lutum aut massam Adamus corruptus intelligatur; quomodo conveniet, quod Apostolus ait, *Annon habet figulus potestatem ex eadem massa faciendi aliud vas ad decus, aliud ad dedecus?* Ex horum expositione Adamus non ex massa factus, sed ipsa massa est: & tamen Adamum ipsum ex massa ea factum esse constat, in quam figulus potestatem habet. Hunc enim primum Deus ex illo luto finxit & formavit. Quare Bucerus per massam intelligit primam humani generis originem, ex qua homo conditus à Deo & fabricatus est. *Secundò*, permissio peccati est effectus divinæ providentiæ & reprobationis, quemadmodum non obscure Augustinus docuit. Deus non tantum prævidit, sed permissione sua providit peccatum: & ratio confirmat. Nam permissio peccati, est privatio auxilii divini, quo posito, peccatum impediretur. Causa autem, cur homines illo auxilio priventur, est providentia. Deus enim hoc auxilium quibusdam dat, & non dat quibusdam. Si enim daret auxilium efficax omnibus, nulli in offensam noxamque incurrerent. Quare cum peccatum ex permissione divina sit, & ea permissio ex providentia Dei pendeat, reprobationemque quoad reprobos: nullo modo peccatum aut originale aut actuale, in quo quis moritur, causa erit reprobationis. *Tertiò* Apostolus ait, propositum Dei esse secundum electionem, & non ex operibus: idque de Esau & Jacobo perinde affirmatur. Ut Jacob non fuit propter opera dilectus & electus: ita nec Esau propter opera odio habitus est. Peccatum autem originale est opus nostrum, aut non est peccatum nostrum. Nos enim in Adamo & cum Adamo peccavisse Apostolus testatur. Nam ista dici de ipsis individuis & per-

& personis, satis exploratum est. Nónne enim revera Deus ipsum Jacobum dilexit? idque ex eo confirmatur, quód se illum nondum natum dilexisse Deus profiteatur? Cui igitur dubium esse potest, quin Esavum veré oderit, cum se illum odisse tam perspicué testetur? Ismaél & Isáac nónne homines singulares fuerunt, horumq; similiter alterum Deus dilexit, alterum odit? Nónne etiam Pharaó, quem Deus excitavit, ut in eo potentiam suam declararet, singularis homo fuit? Nónne, quod Apostolus observavit, cum Deus de illis nondum natis, antequam boni aliquid aut mali fecissent, pronuntiárit, se hunc amare, illum odio habere, satis declarat, Deū de ipsis hominibus in individuo loqui? Neque Deus omnes Esavi posteros odit, aut Jacobi amavit. Et quod unquam Esau in se signum efficacis vocationis gratiæq; ostendit? Nónne illum Apostolus hominem profanū fuisse affirmat, & nos ei similes esse prohibet? Æqué omnino possis de salute Jacobi, ac de Esavi damnatione, dubitare. Augustinus Ismaëlem & Esavum cum Caino, & Chamo, & Juda, ad ecclesiam malignantiū pertinere scribit. Aquinas exemplo Esavi esse aliquam reprobationem probat, Omnes Theologi, quando verum & insigne exemplum reprobationis proferre volunt, semper Esavum nominare solent. Hunc aut esse aut posse esse in numero prædestinatorum, novum est, & inauditum in Ecclesia, & piis auribus, ut cum Sorbonistis ac Lovanien-sibus loquar, scandalosum. Et tamen quidam incipiunt ad evertendam de reprobatione Catholicam sententiam, vocare in dubium reprobationem & damnationē Esavi. Dominicus Soto quendā magnum Theologum ait non potuisse aliter hunc locum Apostoli de Jacobo & Esavo explicare, adeó omnia aperta & expressa sunt, nisi ut diceret, Apostolum ibi non ex propria sententia loqui; quo nil infan-ius excogitari potuit. Nec minús profectó errant, qui totum hoc ad typum (nescio quem) trahunt. *Quartó*, Apostolus ex aliorum sensu interrogat, *Num injustitia est apud Deum?* & póst, *Quid adhuc succenset?* voluntati enim ejus quis resistit? Quod satis evincit, voluntatem Dei esse primariam causam hujus discretionis. Potest enim Deus sine ulla injustitiæ suspicione μέμπεω propter originale

Hebr. 12. 16.

Cōtra Donat.
lib. 1. c. 16.

P. 1. q. 23. art.

3.

In c. 9. ad Re-
man.

Rom. 9. 14. 19.

Rom. 11.

Enchir. c. 98.

Ad Bonifac.
l. 2. c. 7.
De Prædest.
& Grat. c. 7.

peccatum. Sed cum tota ex ejus animo ac voluntate discretio pendere statuatur, & nulla ratio iniri possit, qua voluntati huic resistatur; quærunt, quo tandem jure Deus succensere possit? Apostolus non respondet, illum propter originale peccatum succensere; quod ille fecisset, si originale peccatum causa esset reprobationis; sed docet, non esse litigandum cum Deo: quasi dicat, Justum est, quicquid placuerit Deo: noli adversus Deum disputare: nihil ista litis intentione proficies, nisi ut condemnationem tuam augeas. Quis tu es, qui rationem à Deo reposcas rerum ab illo gestarum aut deliberatarum? *Ultimó*, illa Apostoli exclamatio, *ô altitudo!* hanc sententiam confirmat. Neque enim tantæ altitudinis est, ut penetrari nequeat, Deum odisse homines propter peccatum, etiam antequam nati sint: imò rationi convenientissimum est, ut Deus ferre nequeat, quod est naturæ suæ contrarium. Neque illud à ratione abhorret, ut Deus quos vult, ex communi sorte seligat, iisq; ignoscat, & favorem impertiat. Ibi demum infinitum *βαδθ* & abyssus est divinæ discretionis, quando sine peccati ratione quidam reprobantur, & alii, qui nihilo erant amore digniores, ad vitam & felicitatem prædestinantur, ut omnis ratio discretionis ad solam Dei voluntatem referatur. *Iniquum videtur* (Augustinus ait) *ut sine ullis bonorum malorumq; operum meritis, unum Deus diligat, odiatq; alterum.* Deus igitur hunc diligit, illumq; odit, sine meritis ullis operum aut bonorum aut malorū. Hoc videri possit alicui iniquum; sed est æquissimum, quia sic Deo visum est. Neq; Augustinus affirmare veritus est, eos *Apostoli verbum evacuare, qui judicium divina discretionis ad opera reducunt prævisa aut præterita.* Non est igitur peccatum originale causa æternæ reprobationis, nedū actualē. Nam id saltem ex illo Apostoli loco confirmari concedent, ubi ait, antequam nati essent aut aliquid boni mali-ve fecissent, Jacobum amoris, Esavum odio destinatum esse. Et Augustinus ubiq; refellit eos, qui actualia peccata causam reprobationis faciunt. Si quis autem velit talem prædestinationem definire, quæ suæ de Dei natura & bonitate & misericordia opinioni respondeat, ei multo aptius erit in actualibus & propriis cujusq; peccatis, quam in origi-
nali

nali posuisse; quod quodammodo videri possit alienum.

His igitur isto modo explicatis, sequitur, tertiam opinionem solummodo & necessarió veram esse, æque reprobationis ac prædestinationis causam esse Dei voluntatem; quandoquidem providentiæ divinæ munus est, omnia ad fines suos certa ratione certisq; mediis ordinare. Hanc sententiam Scholastici, si ullam, egregiè solideq; pertractarunt, præsertim qui insigniores sanioresq; habiti sunt. Lombardus ait, *Ut Prædestinationis nulla merita sunt, ita Lib. 1. di-*
nec reprobationis: & Jacob non fuit electus, aut Esau reproba- *stin. 41. c. 1.*
tus propter merita quæ tunc habebant, aut propter illorum fu-
tura merita. Thomas traditam à Magistro doctrinam constanter tenuit, accurateq; defendit. Sicut (inquit) *Præ-* *P. 1. q. 23. art.*
destinatio includit voluntatem conferendi gratiam & gloriam: 3.
ita reprobatio includit voluntatem permittendi cadere in cul-
pam, & inferendi damnationis pœnam pro culpa. Quare voluntaria permissio cadendi in peccatum, & sic merendi supplicium, effectus est divinæ reprobationis. Ne non intellectam à me esse Thomæ sententiam aliquis suspicetur, sic illam Dominicus Bannes explicat, *D. Thomæ sententia* *In 1. p. q. 23.*
est, quod simpliciter loquendo non datur causa aut ratio re- *art. 5.*
probationis ex parte reprobati, sicut neq; datur prædestinatio-
nis ex parte prædestinati. Si nulla ratio aut causa assignari possit ex parte hominum, totam esse ex parte Dei manifestum est. Atque idem post, *Unde reprobatio non præsupponit*
præscientiæ peccati secundum Thomam, quia primus effectus
reprobationis est permissio peccati. Quare permissio peccandi posterior est reprobatione ordine causarum. Petrus de Alliaco, *Quemcunq; Deus reprobavit, sine quacunq; causa* *In 1. q. 13. art.*
(inquit) in ipso reprobato eum reprobavit: idq; visum esse 1.
ait Gregorio Ariminensi, quo nemo acutior inter Schola-
sticos fuit. Cornelius Bitontinus, qui Tridentino Conci-
lio Episcopus interfuit, Aliud (inquit) est dicere, sine demer- *In 9. c. ad*
itis patitur Deus ut ille pereat; aliud, patitur ut pereat sine *Rom.*
demeritis: primum verum, secundum falsum. Deus igitur passus est sine demeritis, ut homo caderet, & homo ex illa permissione cecidit. Hæc illa permissio est, quæ ex reprobatione nascitur quoad reprobos: estq; reprobationis effectus, sed non causa peccati. Peccatum enim ex libera ho-

Soliloq. c. 28.

*De bono pers.
cap. 18.
Biblioth. l. 6.
annot. 252.*

minis voluntate existit, atq; ita Deus nullius culpæ princeps aut affinis est. Quid testimoniis cumulādis insistam; in quibus si opus esset, immorari possem? Pauló igitur Scholastici longiús progressi sunt, quám Augustinus ausus est propter Manichæos & Pelagianos. Quanquā quid illa sibi Augustini verba volunt? *Mors peccatorum pessima est, illorum (inquam) quos antequam faceres calum & terram, secundum abyssum multam iudiciorum tuorum occulorum, semper autem iustorum, præcivisti ad mortem æternam.* Deus igitur ad mortem æternam prædestinavit, quos voluit, & quia voluit, antequam jecisset fundamenta mundi. Nam præscire idem esse in hac causā, quod prædestinare, Augustinus scribit. Sixtus Senensis ait, quando etiam horum verborum Augustini meminit, *odium, neglectiōe, deletionem, reprobationem, in divina providētia causam nullam habere, nisi Dei ita volentis animum.* Sola ergo causa Reprobationis, de qua loquimur, Dei voluntas, animus, decretum est. Sed hæc sententia nimis dura nonnullis diraq; visa est: quare cō potiús deveniunt, ut putent, Deum & offerre, & dare etiam gratiam universis mortalibus, qua servari possint, si velint, & revera velle omnes ad vitā pervenire. Plausibilis opinio, sed Pelagianismo affinis. Quid enim ais? Deus gratiam largitur omnibus, quicunque ex Adamo originem traxerunt? vide ne naturam ex gratia facias, si communis sit. Naturale enim esse oportet, quod commune est. Sic gratia confundetur cum natura; quod sine singulari injuria infamiaq; gratiæ cogitari non potest. Sed primó efficacē ea gratia est, an non? Si efficax sit, cur non igitur omnes servantur? Forsan quia uti illā nolunt. Quid igitur si eā omnes uti vellent? Estne in arbitrio & voluntate hominis, sequi vocantem, bene uti gratiā, & facere ut efficax sit ad salutem? Noli hoc dicere, si non vis Pelagianus audiri. Qui enim gratiā amplectuntur, eamq; tenent, & eā bene utuntur, non id ex se faciunt, sed vi Spiritus & Gratia: ii nempe quibus datum est venire ad Christum. Cæteris ergo datum non est, & cur, nisi quia Deus dare noluit? Si ergo noluit Deus dare universis gratiam efficacem, vitam illis dare noluit, quam nemo sine gratia assequi potest. Semper enim qui non vult dare media ad finem

finem necessaria, cum possit, ne finem dare voluit. Deus nos sine alis nasci voluit: ergo nos ingredi pedibus, non volare voluit: quoniam alæ ad volandum necessariae sunt. Augustinus illud Ambrosii laudat, *Si voluisset, ex indevotiis fecisset devotos*. Devotio ad salutem necessaria est. Deus si illos servari voluisset, ex indevotis devotos fecisset: non fecit autem devotos, id est, non dedit illis necessariam atque efficacem gratiam: non igitur illos servari voluit. Quemadmodum autem Deus servari velit omnes, alias a nobis disputatum est. *Secundò*, quæ aut qualis hæc gratia est? Num fides? At Apostolus fidem disertè negat esse omnium; & fidem esse donum Dei, quod sine dubio existimium rarumque sit, affirmat. Et Philippenſibus ait, *Vobis gratia Dei non modò credere in Christum, sed etiam pro Christo pati*. Quorsum hoc illis datum esse cõmemoret, si nullis negatum sit? Alibi ait, *Pax fratribus & charitas cum fide a Deo Patre*. Quibus verbis duo docemur: *primum*, charitatem, pacem, fidem a Deo donari: *alterum*, nullis nisi fratribus. Et certum est, in adultis fidem ex auditu esse, quemadmodum Apostolus docet: auditus autem ad Dei verbum alligatur. At ne millesima pars hominum de Evangelio quicquam vel tenui fama accepit. Aut si rumor aliquis de Christo ejusque doctrina ad plurimos pervenit; at fidem nasci oportet ex notitia, non rumore. Sin illa fides extraordinarie gigni dicatur; ineptum est extraordinarium vocare, quod in maiore parte hominum obtineat. Augustinus contrà, *paucissimis donatum esse* scribit, *ut nullo sibi homine predicante, doctrinam salutis accipiant*. Hi putant, mortales universos sine prædicatore nòsse Evangelium; quod paucissimis concessum esse verè Augustinus scripsit. Quid hoc autem aliud est, nisi Evangelium insigniter profanare, fingere inter eos Evangelium esse, ubi Ecclesia non sit; aut Ecclesiam ibi esse, ubi omnes infideles sint? Imò fideles omnes sunt, si his credimus. At fides confessionem procreat. *Corde creditur ad justitiam, ore fit confessio ad salutem*, Apostolus ait. Et propheta, *Credidi, ideo locutus sum*. Quomodo apud eos Evangelium est, qui nullam unquam confessionem Evangelio dignam fecerint; quibus adeo ignotum Evangelium sit, ut ne nomen Christi audierint:

De Prædest. Sanct. c. 19.

2. Theſſ. 3. 2.
Eph. 2. 8.

Philip. 1. 29.

Eph. 6. 23.

Rom. 10. 17.

De Bono pers. cap. 19.

Rom. 10. 10.

Psal. 116. 10.

Eph. 2. 12.

Heb. 11. 6.

Rom. 14. 23.

De Predest.

Sanct. cap. 9.

cap. 8.

cap. 16.

cap. 17.

Tsal. 147.

Luc. 10. 21.

ver. 13.

De Bono Per-

sever. c. 9.

qui Christianos in vita & morte oderint, atq; á nostris sacris abhorreant; quod Turcæ, multiq; alii ex illa hominū scelerata turba faciunt: qui Christianorum etiam religionem irrideant; qui alieni sint á fœdere, spem non habeant, denique in mundo athei sint? Hi Evangelium, hi fidem, hi Christum habere possunt? aut si fidem non habeant, quam tandem illis gratiam tribuamus? Ullāne gratia ad salutem sufficiet sine fide? At nemo placere Deo sine fide potest: quæ si desit, quicquid facimus, peccamus. Quid restat, nisi ut cuique homini in fide sua, aut nulla, salutem promittamus; quo nihil adversus pietatem iniquius, & blasphemix plenius cogitari potest. Contrá Augustinus (cujus in hac causa testimonio libentissimé utor) *fidem quibusdam dari, quibusdam non dari* affirmat: idq; *neminem dubitare, nisi qui manifestissimis Scripturis repugnare velit. Omnes qui audierint & didicerint, venire; quiq; non veniunt, non didicisse: Neminem perire eorum, qui trahuntur á Patre: Non vocari ullos vocatione secundum propositum, nisi predestinatos.* Quare non datur fides universis: non omnes audiunt & discunt: non omnes á Patre trahuntur, ut veniant ad filium: non omnes vocātur efficaciter: non omnes gratiam salutarem aut efficacem accipiunt. Et sané ausim dicere, hoc esse plus quám Pelagianum, gratiam singulis hominibus vindicare. Nam Pelagiani etsi naturam docebant sufficere cuique ad salutem: nunquam tamen aut gratiam tam laté patere, quám naturam dixerunt, aut cum natura gratiam miscuerunt. Sed Scripturas audiamus. Propheta inquit, *Indicat verbum suum Jacobo, jura sua & statuta Israël: non sic fecit ulli genti, & jura hac non noverunt.* At hi verbum, statuta, jura Dei cōmunicant universis. Christus gratias agit Patri, *quód Evangelii mysteria absconderit á sapientibus, eaq; nota fecerit infantibus.* Non ergo omnes homines ad horum mysteriorum notitiam perveniunt, sine qua salus nulli cōceditur. Et pauló prius Christus dixerat, Tyrios & Sidonios pœnitentiam acturos fuisse, si apud illos editæ virtutes essent, quæ apud Judæos editæ sunt. In quibus verbis Augustinus ait, *Dominum Jesum voluisse nobis altius mysterium predestinationis ostendere. Non vident miracula, qui erant credituri: & qui non erant credituri, vident.*

donec. Et tamen Deus Evangelium suū omnibus insinuat, ut servantur omnes, si velint credere? pugnat cum aperta autoritate Evangelii, Evangelium omnibus propalari. Ille autem quorundam metus, ne Deum crudelem aut injustum faciamus, planē inanis est. Augustinus ait, *Non est* *De Prædest. Sanct. c. 9.*
set justa reprehensio, si nullus ex damnatione liberaretur. Id forsan concedes post peccatum, causam & materiam damnationis. Sed quid si tam multos ante peccatū, ante nativitatem, ante orbem conditum reprobārit? imō plus dicam, quid si innocentes atq; immerentes damnet? Augustinus non veretur dicere, si homines sine peccato na- *De Prædest. Grat. c. ult.*
 scerentur, & tamen Deus ex his non nullos damnet, non posse accusari injustitiæ. Et Petrus de Alliaco, Cardinalis Ecclesiæ Romanæ, non tam liberē quā verē ait, *eos qui illud injustum esse opinantur, non attendere ad verba Scriptura, & esse hoc magna ruditatis & ineruditionis, sic putare.* Si enim Deus creaturam aliquam puniret aternaliter sine ejus peccato, vel purē annihilaret; nullam injustitiam vel crudelitatem ei faceret. Non enim (inquit) Deus obligatur legibus creatis, ut rudes Jurista imaginantur. Quare sic Deus omni lege solutus est, ei ut liberum licitumq; sit sine crimine injustitiæ aut crudelitatis, quā multos voluerit reprobare, & causā nullā, nisi quod voluerit. Atq; hanc de Prædestinatione Reprobationeq; sententiam, Ecclesia nostra post restitutum Evangelium semper (nisi fallor) tenuit. Hanc in nostra Academia Bucerus, Oxonii Petrus Martyr, professi sunt, insignes Theologi; qui nostram Ecclesiam temporibus Edovardi regis fontibus suis uberrimē irrigarunt; quorumque apud nos, nisi ingratiſſimi simus, honorifica memoria semper erit. Hanc horum auditores in alterutra Academia, Episcopi, Decani, cæteri; Theologi, qui evē-
 ā ad regni solium Augustissimā Elizabethā, aut ab exilio reversi sunt, aut ē carcere emissi, in quē detrusi fuerant propter Evangelii professionē, aut servati ē manibus persequentium Episcoporum: hi ā quibus Ecclesia reformata est, Religio constituta, Papismus pulsus & profligatus, quos omnes meminisse possumus, sed pauci nunc ex illo genere supersunt: Hanc (inquam) illi & tenuerunt, & nobis commendarunt; in hac fide vixerunt, in hac mortui

In cap. 9.

Inc. 9.

Inc. 2.

In Artic. 17.

sunt, in hac nos constantes permanere semper voluerunt. Martinus Bucerus, Regius Professor Theologiæ, in qua etiam Academia professioneque mortuus est, & nunc in Domino feliciter requiescit, quo nemo ætate sua solidior & nervosior Theologus, in Cōmentariis in Epist. ad Romanos hæc habet: *Deus quæ vult & probat, ea omnibus proponit, quæ tamen non vult simpliciter eos amplecti: Deus voluntatem suam exponi vult omnibus, obtinere autem tantum in electis: Deus alium vult salvum simpliciter, alium vocari tantum ad salutem, perditum verò simpliciter: Deus quosdam vult simpliciter audire nec intelligere, videre nec cognoscere: Parere vocationi, quod est initium salutis, Deus aliis largitur, aliis negat: Non possunt non sequi vocantem, quibus Deus persuadet, nec sequi, quibus non persuadet.* Neque aliter Oxonii Martyr & post Tiguri; quemadmodum ex iis quæ in Epist. ad Romanos & primum Samuelis scripsit, apparet. De Calvino taceo: quanquam si hunc Hemmingio antepōnam, non metuum ne quisquam reprehendat iudicium meum. Andreæ verò non sanè magni facio, tam turbulentum, & truculentum, & tumultuosum Theologum. Non mirum, ab eo gratiam Christi prostitutā esse omnibus, qui Christi corpus ubique esse, etiam in sterquilino, tantā dementiā, defendit. Sed mihi animus non est de hominibus loqui. Postremò ad Confessionem nostram provoco, in qua persuasum mihi est, eandem doctrinam non obscurè traditam esse, quam ego hodie tractavi; non modò quòd omnes illi articuli à discipulis Bucer & Martyris conditi sunt: sed ex ipsis verbis & sententia Confessionis. Nam primò constituit, esse quandam prædestinationem ad vitam; unde esse quoque prædestinationem ad mortem necessario sequitur. Nam si aliqui ad vitam prædestinantur, quid de reliquis decretum ac definitum esse dicemus? Secundò affirmat, prædestinationem esse æternum Dei propositum & decretum, ipsoque exordio mundi antiquius. Similiter necesse est æternum Dei propositum esse reprobandi. Tertiò ait, hoc decretum esse de quibusdam, quos Deus in Christo elegit, ex hominum genere à maledictione & exitio liberandis: non ergo decrevit servare omnes per Christum; & quia quosdā elegit ex genere hominum, alios

alios igitur reprobavit. Nulla enim ne cogitari quidem electio potest quorundam sine aliorum rejectione. *Quartó* statuit, prædestinatos omnes tempore opportuno secundum propositum Dei vocari, vocationi per gratiam parere, justificari gratis, adoptari in filios Dei, in bonis operibus sanctè ambulare: ergo vocatio secundum propositum non est omnium, non omnes accipiunt gratiam, ut vocati veniant: nulli nisi per gratiam veniunt: nõ justificantur nisi soli prædestinati ad vitam, iiq; etiam soli sanctificantur. *Quintó* concludit, hanc doctrinam de Prædestinatione, piis, & his qui Christi in se spiritum sentiunt, dulcem, suavem, & consolationis plenam esse: contrá autem iis, qui Spiritu Christi destituti sunt, perniciosum esse præcipitium. Cur autem suavis illis, nisi quód ut æternum Dei de illorum salute decretum fuit: ita certam illorú salutem esse constet? Ita enim in articulo disertè legimus, Fidem nostram, de æterna salute per Christum consequenda, plurimum stabilit atque confirmat: ergo firma stabiliq; fide credere oportet, nos salvos fore. Nonne hæc certitudo est fidei, quam aliqui tollere conantur? Cur perniciosa illis, nisi quód ex ea arripiant vel desperationis vel securitatis ansam? Ex ea autem sententia, quæ nullam reprobationem relinquit, nisi cuius ipsi homines causa sint, & salutem omnibus, si velint, promittit, nullum huiusmodi aut præcipitium, aut periculum, metuendū est. Non arrego mihi, non sumo exponendi articuli auctoritatem; quam gravissimis & sapientissimis Ecclesiæ præpositis Archiepiscopis & Episcopis relinquo; sed cognoscendi duntaxat & iudicandi libertatem sequor. Atque de primo capite hætenus.

Nunc ad secundam partem venio, in qua, possitne gratia penitus amitti, disserendum est. Non possum híc per angustias temporis cã copiã uti, qua vellem: aliquid me tamen dicere voluntas mea, vestraq; attentio cohortatur, & quodammodo cogit. Per gratiam non intelligo quodlibet donum Spiritus (multa enim amitti posse fateor; quemadmodum non modó Saulis, sed & Samsonis exempla evincunt) sed fidem operantem per charitatē, & spem *Gal. 5. 8.* tutam ac firmam animi anchorã, quæ intra velum penetrat, & charitatem ex corde puro, & conscientia bona, & *Hebr. 6. 19.* *1. Tim. 1. 5.*

Cum alibi tñ
in lib. de bono
persever.

Eph. 1. 14.
Tit. 1. 1.

Act. 13. 48.

1. Cor. 2. 14.

Hebr. 11. 1.

De Prædest.
Sanct. c. 2.
Serm. 61. in
Evangel.

De fide & o-
per. cap. 23.

Artis. 12.

Apolog. Ec-
clesia Angl.

Defens. Apo-
log. p. 2. c. 20.
f. 1.

Tit. 5. 16.

1. Ioh. 3. 4.

fide non ficta, manantem: quæq; præterea huius generis sunt. Nam hæc gratia nullis nisi prædestinatis & electis convenit: est enim prædestinationis effectus; quod omnes concedunt, & Augustinus contra Pelagianos luculentissime confirmavit; ideoq; ad nullos nisi ad prædestinatos Dei; filios pertinet. Quod autem alii credere dicuntur, ut Dæmones, *αἰσιμαῖοι*, hypocritæ: improprie & *ὑποκριτικῶς* dici intelligendum est. Quare fidem genuinam Apostolus appellat arrham adoptionis nostræ, atq; hæreditatis: eamq; *ἡ ἐπαγγελία* propriam esse testatur: aitq; Lucas in historia Actorum, credidisse quotquot ordinati & prædestinati erant ad æternam vitam. Nam homines *ψυχικοὶ* non percipiunt ea quæ Spiritus sunt: igitur nec credunt. Nam fides est *ἐλεῖχος* & comprehensio earum rerum quæ non apparent. Quare Augustinus ait, *Alii cogitant, pii credunt*. Iterum: *Ille credit in Christum, qui sperat in Christum, & diligit Christum: qui fidem habet sine spe & dilectione, Christum esse credit*. At vera fides in Christum credit, non tantum esse aliquem Christum credit. Idem adhuc alibi, *Inseparabilis est bona vita à fide*. Nulli igitur non boni Christiani verè credunt; quia vera fides non potest à spe, & charitate, & sanctimonia vitæ separari. Atque his præclarè consentit Confessio nostra, quando ait, *Bona opera esse fructus fidei justificantis, ex eaq; necessario profluere*. Ergo justificans fides adeo nec mortua nec ficta est, ut fructus bonos semper ac necessario producat: quique veram fidem posse otiosam, aut mortuam, aut bonorum operum inanem esse arbitrantur, contra Ecclesiæ nostræ confessionem sentiunt. Et Ecclesiæ Anglicanæ apologia cum articulo conspirat, in qua sic habetur: *Vera fides viva est, nec potest esse otiosa*. Hardingus contra, posse otiosam esse contendit; quem doctissimus Sarisburiensis Episcopus multis Scripturæ testimoniis refellit. Paulus ait, *Si quis non providet suis* (1. Tim. 5. 8.) *fidem abnegavit*. Qui verò fidem abnegavit, fidem habere non potest. Rursum Paulus, *Deum se scire profitentur, sed operibus negant*. Negare autem Deum, cum fide pugnat. Johannes ait, *Qui dicit, Novi eum, & mandata ejus nō servat, mendax est*. Illa ergo emen-

ita fides est, quæ conjuncta non est cum observatione mandatorum. Falsa autem fides, nulla fides: nam verum & ens convertuntur. In nullo igitur reprobo aut non prædestinato vera fides invenitur. Quæ autem Dæmonum, impiorum, aut *ἡ ἀπὸ δαίμονος* fides appellatur, ea non aliud est, nisi aut nuda scientia, aut conjectura, aut opinio, aut imaginatio, aut imago fidei: vera fides non est, qua iustificati *pacem habemus apud Deum per Dominum nostrum* Rom. 5. 1. *Iesum Christum*. Hæc autem fidesne in Adamo fuit ante lapsum. Ea enim recta in Mediatorem & Redemptorem fertur: Adamus autem ante lapsum ut redemptore non indiguit: ita nullam in Redemptorem fidem habuit. Post lapsum, postquam actum de genere humano erat sine redemptore, tum demum Evangelium promulgari cœptum Gen. 3. 15. est. Antè ergo nullus erat Evangelicæ Christianæq; fidei locus; quia nihil adhuc de Christi incarnatione & morte, quæ huius fidei fundamentum est, aut promissum erat, aut revelatum. Potentiarum autem atq; habituum diversitas, ex differentia objectorū consideratur. Ne verò quisquam existimet, hanc esse opinionem meam, aut Calvini, aut Apologiæ Ecclesiæve nostræ, aut Augustini: hoc ipsum Papistæ paulò saniores tradiderunt. Johannes Ferus affir- In c. 3. Matth. mat, *historicam & informem fidem Scholasticorum, esse nudam opinionem: & verè; tales enim, ut Bernardus ait, nec pro-* In octava *missionibus Dei, nec comminationibus credunt.* At vera fides Pascha. serm. & promissiones amplectitur, & comminationes metuit 1. & cavetque. Sic iterum Ferus, *fidem veram esse ait solum* In cap. 17. Job. *Prædestinatorum:* quod etiam alibi sæpè docet. Dominicus Domin. Ser. Soto hanc Feri doctrinam ut Lutheranam reprehendit; in Annot. in sed Michaël Medina, qui Tridentino Concilio interfuit, Fer. atq; operam navavit, Feri sententiam magna contentio- Medin. ad- ne defendit, multisq; docet, veram fidem nullorum esse versus Sotū. nisi electorum, & reprobis universis veram fidem deesse. Sic Cornelius Bitontinus fidem non esse nudam creduli- In 1. cap. ad tatem, ac simplicem cogitationem, sed fiduciam, & con- Rom. fidentiam esse scribit, & includere operationem volunta- tis. In impiis autem nuda credulitas est, non fiducia. Quare cum vera fides semper cum fiducia conjuncta sit: hanc in solis Dei filiis inveniri certum est. Rectè igitur Melan- In Examina,

chthon, quem honoris causâ nomino *fidem historicam* dicit in infinitum differre á fide justificante. Hæc illa est justificas fides cum suis necessariis fructibus, quam nos amitti in totum non posse defendimus; & ipsi finaliter non posse in electis, confitentur. Sed hîc dupliciter errant. *Primó*, quod hanc fidem ullis præterquam electis tribuant. *Secundó*, quod in electis eâ posse penitus extinguere ad tempus putent, quasi illuvie quadam repentina peccati. Et fateor, sic viris quibusdam doctis ac bonis videri, vel oblivione quadam, vel negligentia. Possunt quidem, qui vera fide præditi sunt, & tentari gravius, & peccare multa, & dormire ad tempus in peccatis, & Spiritum contristare, & quasi restringere, ut ardor ejus, quantus antea, non sentiat, novaque Spiritus accessione & novis gratiæ incrementis opus sit. Qui veró putant, post Baptismum & gratiam nil peccari posse, ut Anabaptistæ, pauló minús quam infantiunt. Eos nostra Confessio justissimè damnavit, negantes posse quenquam post Baptismum á gratia data recedere, id est, ut statim sequitur, peccare. Est enim scopus articuli, refellere eos, qui negant homines baptizatos & regeneratos posse ampliús peccare, quamdiu vivunt: quæ persuasione multi ad quidvis audendum & committendum prorumpunt, nec se ullis legibus teneri arbitrantur. Nos veró concedimus, homines verè justificados ac regnitos posse peccare, Deumq; graviter offendere, & pœnas multiplices mereri atq; accersere, & ut articulus loquitur, á gratiâ recedere. Hoc quidam nimis imperité interpretantur, excidere á gratia. Sed recedere á gratia, (hoc est, carnis concupiscentiæ obedire, & divinis Spiritus monitis ac motibus reluctari) longè distat ab eo, quod est, excidere á gratia, & Spiritum extinguere, & nullam gratiæ scintillam retinere; quod nusquam in articulis nostræ Confessionis reperitur: sed contrá omnia. Non hîc possum Scripturas, quæ afferri solent, persequi: uno testimonio, alteroq; exemplo contentus ero. Testimonium apud Johannem habetur in Christi illis verbis, *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in illo*: apponam assumptionem omnium confessione indubiam: *Qui verè credunt in Christum, Christi carnẽ manducant & san-*

Art. 16.

Iob. 6. 56.

& sanguinem bibunt: Unde sequitur, qui in Christum credunt, in illo manere. Manere autem, est continenter perseverare, perpetuó ad Dominum adhærescere, nunquam ne ad momentū abscedere. Abire & manere, contraria sunt: manent autem in Christo fideles: nunquam ergo abeunt. Christus autem non modó ait, *Ille in me manet*; sed adjungit, *Et ego in illo*. Ita mutua & perpetua inter Christum suosq; *κοινωνία* est, utpote inter caput & membra. Huic capiti nullum membrū deperit, quod ei semel Spiritus vinculo coaluerit. Augustinus ait, *Reprobis in eum non creditur*, *De Pœnit.*
quem non manducavit, & ita fidem Christianorum, qua sola *dist. 2. cap.*
peccata relaxantur, non habuit. Christus fide manducatur; *Charitas est*
hanc reprobi non habent: ideo nec Christum manducant, *aqua.*
nec eis peccata remittuntur. Atque ita in Liturgia nostra *In absolutio-*
per scriptum est, Deum ignoscere iis, quos pœnitet peccatorum, quiq; Evangelio non ficté credunt. Nullus autem hypocrita remissionem aut absolutionē accipit: soli igitur sinceri Christiani Evangelium fide *ἀνυποκρίτως*, de qua Apostolus, amplectuntur. Et quia non ficta illorum fides *1. Tim. 1. 5.*
est, durat ad extremum; nec Christū, quem semel complexa est, unquam dimittit, quantumvis variis procellis exercita atq; agitata. *Si fuissent ex nobis* (Johannes ait) *perman-* *1. Joh. 3. 19.*
fuissent utiq; nobiscum. Ex eo quód exierint, non esse prædestinatos Apostolus cōcludit. Quid? nōne redire poterant? sic quibusdam placet, qui multas abitiones, reditionesq; somniant. Sed Johannes ex una discessione colligit, quales fuerint. Quod invicta ratione confirmat; prædestinatos, postquam vocati veniunt, perpetuó manere, nunquam exire, nunquam excidere. Aliis nunc testimoniis superfedeo. Exemplum est Petri: Is post gratiā lapsus est, ejusq; gravissimus & periculosissimus lapsus fuit. Nullum peccatum magis cum fide pugnat, quàm Christum abnegare, qui materia, scopus, objectum fidei est. Petrus abnegavit, & abjuravit, semel, iterum, tertió. Exaggera Davidis adulterium & homicidium quantum libuerit; quod sané fœdissimum & omni reprehensione pœnaq; dignissimum fuisse fateor. Sed Petri perjurium, blasphemia, apostasia, omnes majoris culpæ causas & circumstantias habet. Ta-

men Petrus non omnē fidem amisit, ne quando Christum abnegavit. Christus enim orarat, ne ejus fides deficeret: quare nō defecit. Rectē igitur ex Chrysostomo Theophylactus ait, cum, etsi concussus esset, tamē retinuisse ἐναπο-
In Luc. 22. κείμενα ἄνθη καὶ ῥίζαν: folia decussa esse, sed radicē vixisse: actū enim tum de eo fuisse, nisi in eo remansissent ἄνθη καὶ ῥίζαν. Sic in Davide semē & radix & scintilla fidei remansit: fuerat enim ex Deo natus, ideoque Dei semen, hoc est fides, in eo mansit: Idque ex eo liquet, quod a Propheta admonitus, & quasi aure vellicatus, statim in confessionem eruperit, *Peccavi in Dominum*: quæ Spiritus intus delitescens & quasi arctius compressi vox fuit. Peccatum nec negat, nec dissimulat, nec excusat, nec defendit, nec Prophetæ acerbē respondet: ex animo, & statim agnoscit ac dolet facinus. Ita Spiritus quasi perruptis claustris, quibus antea conclusus fuerat, Prophetæ verbis experietus sese extulit, & foras emanavit. Neq; dubium est, quin sæpē secum antea de peccati sui magnitudine cogitaret, & factum doluerit, & veniam imploraret. Sed Dominus non contentus privatā pœnitentiā, publicam ei & peccati & pœnitentiæ confessionem ad Ecclesiæ in posterum utilitatem expressit. Huic doctrinæ hæc potissimū Scripturæ adversari videntur. Si *justus averterit se a justitia sua &c. propter peccatum suum morietur. Tu per fidem stas, ne effertor animo, sed time; ne tibi quoq; non parcat.* Spiritum ne *extingue*. Fieri non potest, ut qui gustaverint donum celeste, & participes facti fuerint Spiritus sancti, si *prolabantur, denuo renoventur*. Sed his Scripturis nihil nostræ sententiæ contrarium continetur. Nam quod attinet ad *primam*, verum est, justum, si aversus fuerit a justitia sua, moriturum: non tamen illa suppositio probat, justum revera se unquā averfurum esse a justitia sua, ut totus injustitiæ serviat. Homo si legem servaverit, in justitia sua vivet. Suppositio vera est; sed hinc non sequitur, hominem posse servare legem. Suppositiones non ponunt aliquid; sed si ponatur, ex eo aliud conficiunt. Deus peccatum usque adeo sibi odio esse testatur, ut ne justissimus possit pœnam æternā effugere, si relictā justitiā se injustitiæ dederit. Igitur oportet in
bene

bene agendo persistere, ne in Spiritu incipiētes in carnem
 definamus. In *secunda*, arrogātia & securitas carnalis pro-
 hibetur, & sanctus timor ac reverentia præcipitur: & Apo-
 stolis minatur malum iis, qui vanā confidentiā superbia-
 que elati alios contemnunt. Hinc sequetur, qui fide solida
 stant, sic posse efferri præ aliis, ut timorem omnem excu-
 tiant, atque in profanam arrogantiam, securitatem, con-
 temtum incidant? nihil minus. Tum enim fieri possit, ut
 ipsietiam electi interirent. Nam & illis hæ minæ propo-
 sitæ sunt. At electi perire non possunt: neque igitur in illa
 vitia incidere, quæ mortem necessarió trahunt; qualis est
 carnalis & supina socordia. In hanc si electi caderent, eis
 Deus non parceret: ita ex electis reprobi fierent; quod ma-
 nifestam contradictionem implicat. In *tertia* monet Apo-
 stolus, ne Spiritum extinguamus: sed non ait, Spiritum in
 electis penitus extingui. Nostrum quidem est, cæleste lu-
 men in mentibus nostris accensum, diligenter & sollicité
 fovere, & dona Dei magis magisque; ἀναζωπυρεῖν, & fuge-
 re quæ Spiritum sanctum offendunt. Sed malé ratiocinan-
 tur, qui ex nostro studio conservandi Spiritus, ejus amit-
 tendi periculum colligunt. Nam quantó nos Spiritum di-
 ligentiús custodimus; tantó eum certiús possidemus. De-
 niq; non aliud Apostolus intelligit, nisi cavendum esse, ne
 carni indulgeamus contra Spiritum militanti. De *quarta*
 duplex responsio est. *Prior*, non affirmari tales unquā pro-
 labi; sed si prolabantur, non posse per pœnitentiam reno-
 vari. *Alter*a, multos reprobos habere gustum Spiritus sine
 ulla vera sanctificatione, sed tamen cum aliqua delecta-
 tione, & immutatione mentium suarum, & sensu rerum
 cælestium; qualis Judas fuit, & Simon Magus, & Saul, & il-
 liqui semen verbi cum gaudio excipiunt, sed radicem in
 se non habent. Tales prolabi & nunquā restitui, & verum
 & necessarium est. Sed quid hoc ad electos; qui quamvis
 prolaberentur, tamen non possent quin renovarentur. Si
 hujus loci autoritas evincat, posse Spiritū in electis emo-
 ti ad tempus; eundem posse in iis finaliter deficere confir-
 mabit; quod non modó cum veritate, sed etiam cum o-
 mnium opinione pugnat. Ex his facile est judicare, quid
 dereliquis Scripturis, quæ in hac causa afferri soleant, exi-

Luc. 8. 18.

stimandum sit. Sed urgent Patres: & nos quoque Patres proferre possumus. En specimen. Augustinus, *Ipse eos facit in bono perseverare, qui facit bonos. Charitas qua describitur, nunquam vera fuit.* Sed nonne ait, *Neminem scire an perseveraturus sit, nisi ei revelatum sit?* Fateor: loquitur enim de perseverantia, quæ sit perpetuus sine offensione aut prolapsione cursus & tenor bene agendi, ut ipsemet se exposuit, *De actione & profectu virtutis.* Aliàs secum insigniter pugnaret; qui non modò ait, *quod datum non fuit Adamo, ut quemadmodum potuit si vellet, sic voluerit quod potuit, in bono perseverare; nobis datum esse, qui in Christum insitii sumus, ut possimus simul & velimus in Christo perseverare:* sed etiam in eodem loco statim subiungit, *quemlibet justum Adamo beatiorem esse.* Cur? quia ei non opinione, sed certa veritate manifestum sit, se habiturum societatem Angelorum sine fine omni molestia carentem. Ambrosius ait, *Ex promissis apparet, quòd charitas semel habita, ulterius non amittitur.* Prosper similiter, *Charitas est corruptionis nescia, nullo vitio mutabilitatis obnoxia.* Sed omnium Gregorius apertissimè, qui sic ait: *Spiritus sanctus in sanctorum cordibus juxta quasdam virtutes semper manet: juxta quasdam verò recessurus venit, & venturus recedit.* Quænam autem virtutes sunt, juxta quas non venturus recedit, aut venit recessurus, sed semper & constanter manet? Fides, Spes, Charitas; quæ dona Spiritus sanctificantia sunt. Igitur hæc virtutes, & quæ cum his necessariò connexæ sunt, è sanctorum cordibus nunquam nec ad temporis punctum penitus recedunt aut evanescent.

Restat postremum caput de certitudine salutis; de qua tempus, quæ dicenda habui, intercepit. Omisi multa in superiore parte: hanc omnem in aliud tempus reservandam esse video. Id nunc unum dicam; qui nos certos de salute esse negant, certitudine fidei, nullam nobis fidem relinquere. Quam enim certitudinem fides facit, eam necesse est esse fidei. Neq; nos aliud requirimus, nisi ut certi simus infallibiliter: ut ambigua dubitatio removeatur: ut solida persuasio, cui falsum subesse nequeat, mentes nostras compleat, nobisque pacem & tranquillitatem conciliet. Quid enim? de salute perpetuò dubitandū est? At pugnat cum

De corrup. & Grat. c. 12.

De poenit. dist. 2. cap. charitas.

De civit. D. L. 11. c. 12.

De corrup. & Grat. c. 11.

De civit. L. 11. c. 12.

De poen. dist. 2. cap. Ficta charitas. Cap. Charitas est.

Homil. 5. in Ezechiel.

cum fide, fluctuare, pendere, de promissionibus Dei dubitare. Credenti Deus salutem promisit: *quisquis autem credat, fidem suam videt in corde suo*, Augustinus inquit. Ex quo sequitur, ut credentes vel Dei promissiones in dubiū vocent, quod est contra naturam fidei; aut se salvos fore, sine dubitatione credant. Qui scit se credere in Christum, is certó novit, promissiones de salute ad se pertinere: credentes omnes sciunt, se in Christum credere: omnes ergo credentes certó nōrunt sibi salutem promissam esse, quam nemo ipsis eripere possit. Propheta ait, Effectus iustitiæ est tranquillitas & securitas usque in seculum. Nihil ergo est cur securitatis nomine offendamur. Quid aliud significat *ἡ πίστις*? illud, quod toties in Scriptura nobis commendatur: est enim *ὑποπόρευσις*, non modó sperare, aut confidere, sed quod plus est, audere. Semper quidem nonnihil dubitationis adhærescit propter carnis societatem; sed tamen fides illos carnis tumultus compescet, & mentem sedabit, nosq; adversus omnes carnis tentationes communiet & durabit. In omni homine nōnulla *ἀντισία* cum fide conjuncta est; quia caro perpetuó contra spiritū concupiscit. Theophylactus in illud Apostoli, *Assumite scutum fidei*, Ephes. 6. duo dicit: *primum*, fidem hic non sumi pro notitia religionis: *alterum*, eam intelligi, qua nihil hæsitamus, sed futura tam certa habemus quàm præsentia. Bernardus suavissimè: *De possibilitate jam certi, de voluntate quid agimus?* Serm. 5. in *Quis scit, si est dignus amore an odio?* Hic jam fidem planè dedicat. *6o* (inquit) nobis subvenire necesse est. Spiritus ejus testificans persuadet nobis, quód filii Dei simus. Persuadet autem vocando & justificando gratis per fidem: atq; hunc ait esse medium transitum ab aeterna prædestinatione ad futuram magnificationem. Atq; hæc tam certa veritas est, ut terribili inimici gratiæ agnoscant & prædicent. Catechismus Tridentinus ait, *Fides est qua preces fundit: preces faciunt, ut omni dubitatione sublata, stabilis ac firma sit fides*. Cornelius Bitontinus, *Qui in Christo Jesu sunt, nihil habent unde timere debent: siquidem securi sunt de salute*. Gregorius á Casalio citatus, *In pœnitente quadam de presumptione venia securitas nascitur*. Præsumptio & securitas: procul este profani. San-

De Trinit.
l. 13. cap. 1.

Esa. 32. 17.

Ephes. 6.

Serm. 5. in
dedicat. 6o
claf.

De oratione.

In c. 3. ad
Rom.

De Quadrip.
instis. pag.
223.

*De verbis
Domin. ser. 3.
In Psal. 39.
In c. 4. & 5.
ad Rom.
De Resurrect.
In Octavio.*

Acta hæc & Christiana fidei firmitudo est: quam patres passim commemorant & commendant. *Bona presumptio* (inquit Augustinus) *sed moderata: Securus de remissione, securus de promissione.* Sic Ambrosius; *Securi, quia credunt, securi exemplo Abraha.* Tertullianus, *Securi estote caro & sanguis.* Minucius Felix, *Securi spe futura felicitatis.* Quorum in testimoniis, quæ infinita sunt, congerendis immorer? Papistæ fiducialitates, nescio quas, & certitudinalitates commenti sunt; ne certitudinem eamq; fidei constituent. Atqui non Scripturæ modò, sed Patres etiam innumeris locis, & Papistæ aliquot insigniores, quos in hac causa proferre possum, certam veritatem, & certitudinem veram, & sanctam securitatem prædicant. Acta hæc causa est Tridenti non verbis tantum, sed integris libris. Nostram causam Catharinus acriter defendit adversus Dominicum Sotum: quo etiã in libro ait, Scholasticos Theologos inter se dissidere: Scripturas suæ rationi & philosophiæ postponere; ideoq; à recta via aberrasse. Hoc audiant, qui Scholasticorum putidis rapsodiis delectantur. Sed quia nunc non possum ista fusiùs & pleniùs pertractare, in verbis Antonii Marinarii pro concione habitis Tridenti in Concilio acquiescam. Sic ille, *Ab operum nostrorum gloria averti, in illius Patris clementia & voluntate securi & in perpetuum conquiescamus.* Securi, & in perpetuum! est hæc perseverantia securi, & securitas perseverans. Idem post: *In dubitationis labyrintho non errant, qui per Christum adepti sunt justitiam: sed in securitate mentis, in pace conscientia, in letitia cordis audent dicere, Abba pater.* Mitto alia. Sicutus ille est Tridenti non modò de certitudine salutis, sed etiam de securitate concionari. Vos verò Academici nolite quorundam disputationibus perturbari: in ea fide, quam edocti estis, permanete: explore diligenter omnia, ut possitis quod bonum est, perpetuò, uti coepistis, retinere, per Christum Dominum nostrum; cui cum Patre & Spiritu sancto sit omnis honor & gloria in secula seculorum.

FINIS.

VITA

VITÆ ET MORTIS

DOCTISS. SAN-
CTISSIMI Q. THEOLOGI
GUILIELMI WHITAKERI, S. THE-
ologix Doctoris, ac Professoris Regii, & cele-
berrimi Collegii D. Joannis in Cantabri-
giensi Academia Magistri pruden-
tissimi, vera descriptio:

Socio ejusdem Collegii authore.

Regorius Nazianz. *Ἐκφανὴς ὁ ἀνὴρ, καὶ μέ-* Dial. 1.
μαχὸς τῆς δόσεως, ut Theodorito vide- *ἀρετῶν.*

tur, ita præcipit ministris verbi: *ἢ μὴ διδά-* Sentent. spi-
σκειν, ἢ διδάσκειν τὸ πρόσω, vel *vita etiam*, lib. 1. tetraß.

aut ne verbo doceas: alium silentium ministro illi indicēs, 4.
qui veritatem sanæ doctrinæ, vitæ ac morum probitate
non ornaret. Quod quidem consilium á summo propa-
gandæ potiùs religionis studio profectum, quàm mentis
judicio, & sententia existimo. Expertus enim erat, ut re-
statur Ruffinus, dum Constantinopolitanæ Ecclesiæ cla- *Histor. l. 2.*
vum tenuit, quantam, & quàm mirificam vim haberet ad *cap. 9.*
conciliandos extraneorum animos, & ad usus Ecclesiæ
religionisq; adjungendos, vera in fide orthodoxa institu-
tio, cum vitæ innocentia ac pietate conjuncta. Quem li-
cet errâsse paululum, & á regula deflexisse cælestis con-
siliarii, facilè ex Servatoris parænesi dixeris: tamē pio pro- *Matth. 23. 3.*
posito, & zelo honestandæ religionis, finesq; Christianæ
Reipub. proferendi, declinâsse constat. Verùm enim veró
utcunq; auscultandum sit impuris Phariseis, quamdiu se-
dent in Moïsi cathedra; & sanctum Apostolū juvet, Chri-
stum crucifixum prædicari quocunque proposito, *sive ex Phil. 1. 15. 16.*

Epist. ad
Paulinum.

invidia, siue ex contentione: tamen gratior ferè est, & acceptior doctrina, quæ è sacro vase tanquam luminoso corpore fluit, & à fideli œconomo, cui voluntas domini curæ & cordi est, tempestivè distribuitur. Quò me æquiùs passus sum adduci, ad deducendam qualem cunq; imaginem vitæ ac morum doctissimi sanctissimiq; theologi, Guilielmi Whitakeri; cui nihil antiquius fuit, quàm *verba* *vertere in opera*, ut loquitur Hieronymus; id non modò externis, quibus vitæ ratio prorsus incognita erat, expectantibus, sed nostris etiam vehementius flagitantibus; qui summam ejus in omni vita integritatem & sanctimoniam diligentissimè observârunt. Quorum omnium votis & expectationi ut plenius satisfaceret, sæpe multumq; rogavi doctissimos quosdam viros, ei, dum vixit, summa necessitudine conjunctos, nec huic gravissimæ provincie impares, ut calamo suo peritissimo, vitam illius æternâ memoriâ dignissimam, graphicè delinearent & describerent. Verùm frustra conantem suadere, tandem in me redundârunt voces illæ, quibus alios compellabam; & quod illis maximè cupiebam impositum, in meas unius cervices injectum est onus. Quod quidem, quicquid est oneris, minus mihi molestum esset, si vires ferendo oneri pares suppeterent. Nunc verò me malè habet, & excruciat plurimum, non quòd labori succumbendum mihi sit, sed quia deest Protestantium Achilli fortissimo, & prudentissimo *οὐμάχῳ* suus Homerus, qui veras illius laudes celebret, & lumine orationis suæ expressam imaginem vitæ celestis, luce fidei & bonorum operum collucens, commendet venturo seculo. Dolens itaq; rem aggredior, sed lubens tamen, ut sanctissimo Whitakero debitū hoc obsequium, non tam selectum à me, quàm derelictum ab aliis, grato animo præstem. In quo præstando, facultatem ac dicendi copiam, & (quibus ille semper excelluit) sermonis puritatem atq; suavitatē faciliè desiderent universi; fidem verò, & diligentiam, pius nemo, aut æquus meritò requirat. Omnem enim operam & diligentiam adhibebo, ut, quæ vel ipse diuturna consuetudine domi forisq; observaverim, vel ab aliis judicio ac religione præstantibus audiverim, vel denique ab oculatis, & omni fide dignis testibus, quibus-

quibuscum familiarissimè vixerat, acceperim, summa fide & diligentia commemorentur: ita prorsus, ut, quàm maximè consequi possit oratio, nec vera laus ei detracta, nec falsi quicquam affectum videatur.

Ut igitur ab ipsis incunabulis incipiam. Ager Lancastrensis, situs in occiduus Angliæ partibus, ortus G. Whitakeri omnes partes meritò sibi vendicat. Natus est enim utroque parente Lancastrensi, in prædio perantiquo, & accolis notissimo, nomine Holme, infra parochiā de Burndley, loco montoso; qualis propter aëris tenuissimi frequentem agitationem, optimis ingeniis pariendis aptissimus longè habetur, ut Ciceroni placet. Parentes autè, quorum *Parentes.* operā lucis hujus beneficio fruebatur, ambo sunt honestis familiis oriundi. Pater hæreditario jure crevit in hæreditatem avitam Whitakerorum, quam aliquot seculis in ea familia mansisse accepi. Mater sanguine clarior fuit, duabus illustribus familiis equestris ordinis arctissimè cōjuncta, Tovvnleorum vid. de Tovvnley, & Novvellorum de Read; horum germana soror fuit, illorum tantum ex parte matris, quam hæres Tovvnleorum in matrimoniū duxit.

Sub tutela parentum maximam partem pueritiæ egit, primis Grammaticæ elementis operam navans in schola Burnleicensi, quam Hartgravius quidam, cui postea sæpius *pueritia primæ* fecit benignè, tunc temporis aperuisse fertur. Sed quam *matyræcinia* primum decimum tertium annum attigit, Alexander Novvellus illustrissimus beneficentissimusque Decanus Paulinus, vir omni sinceræ pietatis, & perfectæ eruditionis laude cumulatissimus, avunculus ejus; seu quod superstitionis pravæ odore imbui quotidie viderat; seu quod perspexerat eximiam in puero indolem; sive quod flagrabat studio exercendæ charitatis, optimeque de suis omnibus promerendi, nepotem Whitakerum tenerum adhuc & supersticiosulum, ad se Londinum accersivit; ut olim Abraham cognatum suum Lot é medio idololatrarū er- *Gen. 18. 2.* puisse legitur, & secum abduxisse in terram promissam, veramq; religionem docuisse. Aluit enim in ædibus suis, eumq; Gymnasiarchæ scholæ Paulinæ in disciplinam tradidit: apud quem tantum profecit puerilibus disciplinis, ut aptissimus videretur, quem ad Academiam mitteret.

Missio ad A-
cademiam.

Progressus in
studii Aca-
demicu.

Gradsu scho-
lastici.

prima lucu-
brationes edi-
ta.

Natum itaq; 18. annos mittens Cantabrigiam, in amplissimo collegio sanctæ & individuae Trinitatis, sub tutela Magistri West collocavit, in quo adeo feliciter navavit operam optimis artibus, ut primò in discipulorū numerum, postea in album sociorum cooptaretur. Jam in luce quadam positus, coepit eminere paulum inter coetaneos, & non vulgare specimen eximiae indolis & doctrinae ostendere. Quaecunq; enim de more scholastica certamina subibat, sive privatim intra Collegii parietes, sive publicis in scholis, & luce Academię, semper egregias laudes, & maxima doctrinae encomia secum reportavit. Itaq; cum summa omnium approbatione, & calculis, utrumq; gradum, tum baccalaureatus, tum magisterii suscepit. Ad quos ut ascendit morum & doctrinae commendatione, ita etiam adeptos, fructu doctrinae & modestiae ornavit plurimum. Non enim, quod multi solent Academici, impetratis gradibus, quasi re bene gesta, & confecto planè itinere, segniter desidebat, totus vacans orio, & voluptatibus; sed uti strenuus cursor calce conspecta ocyus fertur, ut metam prehendar: ita acrius & incitatius optima quaeque studia insequabatur.

Atq; ut laboris simul, & grati animi fructum aliquem ederet, avunculi sui disertissimum doctissimumq; Catechismum latinè editum, in graecam linguam purè & eleganter convertit, primitiis doctrinae jure optimo doctissimo Novvello persolutis. Nec sanè defuit hac in parte Ecclesiae Anglicanae, in cujus honore latinitate donasse fertur librum illum quem quotidie versamus in coetibus Ecclesiasticis, omnem rationem publicarum precum, & totius liturgiae formam praescriptam continentem; hoc facto non fucatum specimen edens, quantum postea decus & ornamentum futurus esset toti Reip. Anglicanae. Quinetiam ausus est idq; maxima cum laude & omnium praedicatione, doctissimam illam disputationem divinissimi Ivelli nostri contra papicolam Hardingum acerrimo judicio scriptam, variaq; & multiplici lectione refertam, in qua 27. quaestiones & scripturis, & omnium Conciliorum ac Patrum monumentis, quae sexcentis à Christo nato annis antiquiora sunt, disceptantur, in Latinum sermonem trans-

transfere; quod quidem præstitit in rem totius Christianæ Ecclesiæ, plura in posterum, & luculentiora testimonia daturus, tum sanæ doctrinæ, tum veró multiplicis scientiæ, & indefessi laboris, ad propugnandam veritatem Catholicæ & Orthodoxæ fidei.

His vix dum absolutis, honor haud vulgaris, etsi omnino præter spem, ne dicam contra voluntatem, illi á gravissimis Academiæ Senatoribus defertur. Duo siquidem viri erant, integra ætate, & viribus, ordinis beneficio ad publicum munus Procuratorum gerendum evecti; quorum alteri, si mos Academiæ invaluisset, magnis Comitibus onus omne Philosophicæ disputationis incumbere debebat. Quibus inter se multum digladiantibus, utroq; instante, neutroque Apolline, (qualem tamen patrem in Comitibus esse decet, aptum tuendæ soboli Academicæ, eidemq; orandæ, & informandæ salutaribus præceptis,) visum est prudentissimo Senatui, instantibus Comitibus, Whitakerum adhuc juvenem, & in spatiis philosophorum ambulantem, Patrem deligere numerosę prolis; non modó eam ut ornaret debitis encomiis, præceptisq; instrueret ad feliciorẽ deinceps in studiis progressum, deniq; hortationibus incitaret & acueret ad industriam & diligentiam: sed etiam quæstiones philosophicas tractaret, easq; defenderet ac tueretur, contra graves quosdam philosophos, subriles pariter ac disertos. Quam quidem provinciam, eó difficiliorem multó, quód & aliis erepta, & subitó illi imposita fuit, ita strenuè, prudenter, & philosophicè gessit, ut summam doctrinæ & eloquentiæ admirationem apud omnes incredibiliter commoverit. Liceret hîc inferere domesticas disputationes, frequentes & eruditas, quarum nulla est unquam habita, quin adjecerit semper aliquid illius laudibus: verum festinat oratio ad studia sacræ Theologiæ, in quibus tanquam in peropportuno portu lubentissimè & felicissimè conquievit.

Relicta tandem Platonis Academia, & Aristotelis Lyceum, in quo potissimum maximo cum fructu diu perambularat, contulit se ad diligentem lectionem sacrosanctæ scripturæ; cui soli, ut verè Christianū decuit, omnem auctoritatem divinam in tradenda fide, & definiendis reli-

*creatur pater
philosophorū
in comitiū.*

*studia Theo-
logia.*

*vires immi-
nuuntur ni-
miis labori-
bus.*

*honestæ rela-
xationes ani-
mi & corpo-
ris.*

*Offic. lib. 1. c.
20.*

gionis controversiis, semper attribuit. Neotericos etiam Theologos, præsertim verò fideles & sinceros verbi divini interpretes, diligentissimè evoluit. Utque erat incredibilis industriæ, sudoris, aliorisque; patientissimus, intra paucos annos, omnes penè Patres saniores, tam græcos, quàm latinos perlustravit. Quos omnes ita avide hausisse dicebatur, ut me puero fama percrebuerit, cum, si quid temporis ulla occasione, vel intervenientium amicorum, vel debite relaxationis causâ, deperditum esset lectioni Theologorum destinati, ad multam noctem vigilasse solitum, dum integri dici pensum absolvisset. His vigiliis auxit scientiam, vires autem corporis imminuit; unde verisimile est invaletudinem per reliquum vitæ insecutam præcipuè dimanasse. Hoc ut putem, partim adducor regionis & incolarum naturâ, ubi natus & enutritus fuit, ad extremam propè pueritiæ periodum; partim optimâ crasi, & *δυσχίαν* corporis, in quo manifesta indicia optimæ ad diuturnam vitam, firmamque sanitatem, temperaturæ, apertissimè cernebantur; maximè verò tempestivâ, selectâ, ac moderatâ diætâ, qua ab ineunte adolescentia perpetuò utebatur. Vinum permodicè, aut non omnino attigit, ætate ferè dilutum aqua. Cibis se nunquam ingurgitavit, ne in amplissimis quidem epulis; sed parcè semper, & modicè vescabatur. Atque ad relaxationem animi, tuendamque sanitatem corporis, licitis, honestis, Christiano Theologoque dignissimis exercitationibus se oblectabat, & reficiebat; nunc in apertis campis, & libero aëre sagittando, quod non indecorè & peritè fecit; nunc fervente æstu, ad ripam gelidam subtili hamo decipiendo, & calamo salientes ducendo pisces. Hyeme verò & pluvioso cælo, quando sine periculo valetudinis nec sagittam persequendi, nec pisces inescandi facultas erat, ingenioso schacorum ludo se plurimum recreabat. In quibus omnibus adeo hilariter & jucundè lusit, absque omni ardore, & vel levissima rixandi libidine, ut nihil præter honestam animi oblectationem, viriumque refocillationem quæsisse videres, *nunquam soluta harmonia & concentu bonorum operum, dum relaxare animum voluit*, ut monet Ambrosius. His mecum sæpius revolutis, serioque perpensis, animum induxi credere, intempestivas lucubr-

lucubrationes, nimiosq; labores plurimùm valetudini offecisse. Cæterùm, ut diximus, novus indies cumulus immensis hisce, quos exantlavit, laboribus ad doctrinam accessit; id quod prudentissimus Collegii præfectus, Regius tunc Theologiæ professor Doctor Whirgiff, nunc metropolitanus vigilantissimus totius Angliæ, facile animadvertit; ac proinde in deliciis vel maximè habuit. Nec tantùm, dum præfuit Collegio, in intimis duxit, & Episcopus Vigornia creatus, catervà florentissimorum ac nobilium juvenum cohonestavit, sed usque ad extremum halitum filii loco habuisse dicitur; ut palàm ac liberè professus est, quamprimùm inopina Whitakeri mors passim increbuit. Sed ut redeat unde deflexit oratio. Lèctioni optimorum theologorum perspersæ erant, sicut officii ratio postulavit, tractationes locorum communium, in sacello collegii Trinitatis: populares in rure conciones; domestica Catechesis diligens sanè, pia, & planè theologia in eodem collegio, & ibidem pro gradu baccalaureatus in theologia, tres de more prælectiones laudatissimæ; in quibus omnibus nescio an pium Christianum se magis, an doctũ theologum præstitit. Certè, in philosophorum & rhetorum scholis, alterum egit Basilium; & in catechumenorũ turba, Origenis nascentis scientiam, & conscientiam apertissimè ostendit.

Exercitationes Theologicae.

Jam series institutæ narrationis flagitat, ut ad majora veniamus. Hæc enim etsi magna sint, & digna quæ omnibus innotescant: tamen, si ad reliqua comparentur, quæ deinceps effecit, & edidit, non nisi specimina quædam, & documenta futuræ industriæ videbuntur. Adventantibus igitur maximis comitiis, quæ à solstitio æstivali Cantabrigiæ celebrantur in templo beatæ Mariæ, anno reparatæ salutis 1578 primùm concionem ad Clerum habuit, veram pietatem redolentem, & abundè refertam omnigena scientia, & eruditione. Dein, tractavit publicè in scholis duas quæstiones theologicas admodum copiosè & splendide, & de eisdem respondit subtiliter & appositè, uti nervosum Theologum, & subtilem disputatorem decuit. Quibus persunctus muneribus, gradum baccalaureatus, quem petiit, impetravit cum gratia, & abundè cumulate-

Exercitia pro gradu baccalaureatus in Theologia.

que omnibus satisfecit. At non satisfecit tamen. Nam si satis fuisset factum, acquievisset, & Whitakerum memorem ubiq; officii, nusquam inanis gloriolæ aucupem, bona cum venia dimisissent. Verum revocant denuo in palæstram theologicam, & grave illud ac honorificū certamen luctandi cum lectissimis viris, ac summis Theologis, Præfectis Collegiorum, & aliis theologiæ doctoribus (quod nisi exercitatissimo & exploratissimo athletæ concedi non solet,) ei maximis comitiis certatim cōmittunt. Quid multa? descenditur in certamen, theses explicantur, oppugnantur vehementius á veteranis militibus: Spartam tamen, quam erat nactus, Whitakerus tuetur fortiter, ornat splendidé, ipsæq; Theses, quas defendendas suscepit, illius præsidio fartæ-testæ manent.

Hac defunctus victoria, quievit ad tempus intra domesticos parietes; sed ita, ut nunquam minús otiosus, quàm cū otiosus. In otio enim de negotio cogitavit; & dum quies datur á publicis negotiis, se ad ferendos labores in publicis muneribus, & certamina de fide subeunda instruit. Hoc aliquot ante annos augurari mihi videntur ornatissimi illi viri, qui λόγους ἐκκαμιαστικὸς scripserunt in versionem illam elegantem disputationis Ivelli de 27. quæst. institutæ contra Hardingum, de qua prius meminimus. Hoc forsā ipse animo prælagivit: certé res ipsa eventusq; luculentissimé comprobarunt. Accidit enim, decernente Deo, cui humana omnia consilia subjiuntur, ut Doctore Chaderton, Regio sacræ Theologiæ professore, evecto ad Episcopalem dignitatem, cedente & præfecturâ Reginalis Collegii, & munere Professoris, Whitakerus annis solito immaturior, sed grandior scientia, & iudicio, á gravissimis Septemviris in ejus locum surrogaretur. Meritōne suo, an Electorum gratia, prensationeve suorum, cui potest esse dubium, qui vel ipsas prælectiones audivit, ex quibus de utroq; candidatorum iudicium erat sumendum; vel ipsam Whitakeri modestiam, & in petendo verecundiam ac pudorem novit? Certum tamen est, alios indignabundos infremuisse, seni spectato prælatum juvenem: alios subveritos, ut tanto oneri, & odio ferendo esset. Haud aliter olim fluctuasse animo Senatū populūq;

*Eligitur Professor Regius
sacræ Theologiae.*

lumq; Romanum author est Livius, postquam omnibus *Dec. 3. lib. 8.*
 veteranis ducibus detrectantibus imperium, Scipionem
 adhuc juvenem, annum agentem 26. creâssent summum
 solumq; ducem adversus Asdrubalem, ob recentē victo-
 riam in Hispania triumphantem. Verum perspectâ illius
 probitate, & prudentiâ, quæ ut in ætate inconstanti exi-
 mia fuere, inprimis verò pietate, & assiduitate in deorum
 cultu, tollunt animos, spem optimam cōcipiunt, & bonis
 avibus ad bellum proficisci jubent. Ita prorsus, qui ob im-
 maturam Whitakeri ætatem, de perfuntione tanti mu-
 neris in honorem Academiæ, & usum studiosorum, pau-
 ló magis erant solliciti, cogitantes serió & memoriâ repe-
 tentes, quæ scripserat, disputârat, legerat, præferrim verò
 intuentes modestiam, pietatem, & venerabilem illam se-
 nestutem morum & canam prudentiam, animum reci-
 piunt, & anxîâ solitudine depositâ, omnia sibi spondent
 faustæ & feliciter eventura. Nec falsi sunt. Postquam enim
 se ad legendum accinxit, quid in eo desideratum est, quod
 in optimo theologo, & professore exercitatissimo requiri-
 tur: Lectio multiplex, judiciû acre, sermo facilis & purus,
 doctrina sana atque solida; omnia hæc, quæ sanè maxima
 sunt, in primis Whitakeri prælectionibus, & dictatis eni-
 tuerunt. Hac fama exciti plurimi, scholas Theologicas re-
 petunt, attendunt diligenter, avidè excipiunt dictata. Ac
 primûm quidem auspicatus est é cathedra professoris in-
 terpretari 3. prima capita Evangelii secundum Lucam. *Auspiciatur*
 Quibus absolutis, epistolam ad Galatas totâ feliciter per- *suam profes-*
 currit. Dein aggressus est explicare primam epistolâ Pauli *sionem publi-*
 ad Timotheum, é qua plurimas doctrinas solidè forma- *cam ab inter-*
 vit, studiosis Theologiæ scitu quàm necessarias. Postremo *pretatione sa-*
 in loco suis prælectionibus illustravit celebre illud carmen *cræ Scriptu-*
 epithalamium, quod Solomon, oraculo Dei sapiētissimus *ra.*
 omnium judicatus, cecinit, spiritu Dei suggerente, vulgò
 dictum Canticum Canticorum. Atque ita Scripturarum
 interpretatione depositâ, anno salutis 1585. Februarii 17.
 ad tractandas controversias religionis, quæ sunt inter nos
 & Papistas, se contulit.

Sed de his adhuc dicendi locus non est. Expedienda mi-
 hi sunt alia plurima, quæ salvâ fide præteriri non possunt.

*Certamina
cum Pontifi-
ciis.*

*Ed. Campia-
nus Anglicus,
Jesuita.*

*Duræus Sco-
tus Jesuita.*

Dialog. 1.

Cum enim Whitakerus occupatus esset publicâ profes-
sione; ecce irrepsit in Angliam, vel irrupit potius juvenilis
quidam & gloriosus Jesuita, Edmundus Campianus no-
strâs, qui decem suis plumbeis rationibus (non enim hæ-
resi unquam magis quam sceleri deerit ratio,) tanquam
tormentis bellicis, omnia nostræ religionis fundamenta,
uno ictu labefactare funditus, & prostrernere minabatur.
Quem juveniliter exultantē, præclarissimo libello edito,
anno salutis 1581. ita fregit & comminuit Whitakerus,
ut omnes sanæ mentis facile videant, e mentitum Theo-
logum in verum Thrafonem, Rationes in ampullas, de-
niq; omnes minas in meras nugas, & fumum levissimum
evanuisse. Sed nihil est in theologia tam absurdum, quin
ab aliquo Pontificiorum defenditur. Itaque nil mirum, si
profligato Campiano, subito emerfit, tanquā ē puteo so-
phistarum, Duræus quidam, professione Presbyter Jesuita,
natione Scotus, instituto P. omanensis, qui tanquam Atlas
alter, ruenti provinciæ Campianicæ humeros supposuit,
& disjectas illius rationes excitavit rursus ē luto, & fucatis
coloribus splendori scilicet pristino restituit. Novus hic
miles & integer, in locum demortui prosiliens, aliam pu-
gnandi rationem delegit. Nam quod Campianus splen-
dida quadam ostentatione, ac minaci vultu efficere cona-
tus est, Duræus iste diris latratibus, facundia canina, & vi-
rulentis convitiis se effecturum speravit. Verum benedi-
ctus sit Deus, qui linguam & calamus servi sui Whitake-
ri, bellum Ecclesiasticum docuit. Is enim, muliebriter ri-
xando, & convitiando scurriliter, facile semper primas Je-
suitæ concedens, causam omnem ita diligenter persequi-
tur, ita controversias singulas (quæ propè omnes sunt de
quibus nobiscum litigant Pontificii,) disquirat, & expli-
cat, ut nulla disputatione, veritas nostræ defensionis cla-
rius unquam orbi innotuerit. Itaque quod Theodoretus
de Irenæo, id optimè quadrabit in nostrum Whitakerum,
φωτὴς τοῦ ἐκκλησιῶν ἐπαείων: qui lumine disputatio-
nis hujus, ita veritatem religionis nostræ patefecit, & ape-
ruit omnibus Ecclesiis occidentalibus, ut jam luce meri-
diana clarior habeatur. Quod nisi verissimum esset, cur

novus fraterculus παρὰ χάριτος τῆς ἀληθείας non est ex-
 ortus, qui horum duorum causam agat? cur non perinde
 tertius, ut secundus, subito & ferociter in arenam profiliit,
 qui Whitakerum in novum certamen vocet? cur tot an-
 nos spreta & contemta jacuit, perculsa & prostrata Jesuita-
 rum defensio? Certé crescit indies, & auctior fit istarum lo-
 custarum cohors; abundant & orio, & ingenio: nec credi
 potest, jam minús hisce deesse aut voluntatem fallendi,
 aut facultatem opprimendæ veritatis, quàm prioribus il-
 lis defuerunt. Res itaq; clamat, Whitakeri operâ causam
 nostram in clariori & eminentiori luce positam, quàm ut
 ullâ caligine Jesuiticæ theologiæ, aut scholasticarum di-
 stinctionum fumis obscurari queat. Sed canem hunc la-
 trantem, suis flagellatum loris jamdiu, & cæsum strenuè
 à doctissimo Whitakero, compressisque faucibus æterno
 datum silentio dimittamus, & amandemus. Proximus est
 Nicolaus Sanderus Anglopapista egregius; cum quo, dum
 Duræus ille magnis clamoribus ex ultima Gallia adven-
 tare dicebatur, ut olim Trojanos progressos fabulatur Ho-
 merus in prælium contra Græcos, κλαγγῇ τ' ἐνοπῇ, ma-
 nus conferuit Whitakerus noster de persona Antichristi.
 Is enim 8. lib. visibilis Monarchiæ, 40. non rationes solùm
 probabiles, sed solidissimas scilicet Demonstrationes con-
 textuit, quibus, tanquam oraculis arietinis, Papam Roma-
 num non esse ipsum Antichristum, apertissimè evinci ju-
 dicavit. Has universas & singulas diligenti ac solidâ re-
 sponsione solvit Whitakerus, plurimis earum verè & eru-
 ditè in illum retortis: adeó sunt nimirum Pontificiorum
 Demonstrationes in controversiis religionis mera sophi-
 smata & captiunculæ. Adjecit præterea huic libello loco
 auctarii thesin suam, propositâ & strenuissimè defensam
 Cantabrigiæ, maximis comitiis, in Ecclesia B. Mariæ, quo
 tempore suscepit gradum Doctoratus in Theologia. Hæc
 ad Sanderi Demonstrationes responsio, alium peperit ad-
 versarium. Rainoldus enim Theologus Remensis, qui
 simul à fide sua in Principem nostram, & Deum ipsum,
 haud ita pridem defecit, motus nescio qua autoritate,
 præ se ferens integræ hujus responsionis refutationem, ut

Nic. Sanderus Anglo-
papista.

Iliad. 3.

Anno Dom.
1582.
Rainoldus
Anglopapi-
sta.

inertissimus ludio in primo actu corruens, nihil nisi præfationem attingit; subdolè & malitiosè nostros Theologos quàm potest acerrimè inter se cōmittens, quò eorum disidiis universa religio in odium & invidiam melius rapiatur. Sed ejus dolosas astutias, veteratoriasq; calumnias, ac mendacia Whitakerus & planè sensit, & retexit plenissimè, ægrè tandè dignatus eum responsione, eadem, qua scripserat Rainoldus, linguâ; quòd ipsum deploratæ spei, & librum minimi momèti esse putaret. Hæc omnia sunt, quæ edidit, scripta, antequâ aggressus est magnum illum Pontificiorum *πατριστασις* Bellarminū. Contra quem quæ edidit, quæq; disputavit, nominatim recensēbo singula Controversiarū capita, si prius de nuptiis quas contraxit, & præfectura celeberrimi illustrissimiq; Collegii sancti Johannis Evangelistæ, Cantabrigiæ, quam adeptus est, pauca expedivero.

Morosus ille senex Stapletonus, qui in tam longa vita nec vera docere, nec bene loqui, nec castè de aliis sentire didicit, libro suo edito anno salutis 1592. nuptias Whitakeri ut probum objicit. Oblitus planè verborum Domini, *Omnes hoc dictum non capiunt*: & Apostoli Pauli, *annón habemus potestatem sororem uxorem circumducendi, &c.* & ejusdem ad Timotheum de officio Episcopi præcipientis, *δεῖ ὁ κληρικός ὡς ἡ μὴς γυναικὸς ἀνδρα*. At si in Scripturis hospes sit & peregrinus, quòd inde videat firmamenta defensionum suarum peti non posse; meminisse tamen oportet, quid, authore Paphnutio Confessore, & cœlibe, vetus illud & celeberrimum OEcumenicum Concilium Nicænum, de nuptiis sacerdotum olim decrevit; nec è memoria delere, quid sanctissimus pater Augustinus disertissimè docuit: *Melior profectò est, inquit, conjugatus fidelissimus & obedientissimus Deo, quàm cōtinens minoris fidei, minorisq; obedientia*. Non erat (Stapletone) Whitakerus, mihi crede, ejusdè sententiæ, cujus est pater Hoffæus vester Jesuita, Romæ assistens, & consiliarius Pontificis, qui pronunciâsse dicitur, *Minus peccare sacerdotem adulterando, quàm conjugem ducendo*. Nec Whitakerus usquam habuit suos Catamitos, aut pæderastes unquâ habitus fuit; quales sunt,

Anno Dom.
1585.

Nuptia
Whitakeri.

Matth. 19. 11.
1. Cor. 9. 5.
1. Tim. 3. 2.

Sozom. l. 1.
cap. 22.

Decivit. Dei
l. 16. c. 36.

Hasenmüllerus de authore Jesuit. c. 6.
sect. 2. p. 105.

les sunt, & meritó habentur innumeri vestrum, & sacerdotes, & Jesuitæ, & Carnales. Imó ne sanctissimi dii vestri, ipsi illi Papæ, impurissimi patres, ab hujus spurcitiei suspicione & crimine immunes sunt. Verúm temperanter vixit, & castitatem coluit Whitakerus: non eam, quam vos opinionis errore fingitis, & impudicé ac nequiter obtruditis votariis vestris votifragis, sed quam Deus instituit in Paradiso, Christus præsentia suâ in Cana Galileæ cohonestavit, Apostolus Christianum remedium ustionis vocavit; deniq; omnes sani theologi ministris verbi, perinde ac laicis licere consentitur. Atq; ut castitatē nuptialem ex animo quesivisse videas, scias velim primó, duxisse uxorem honestâ & pia familiâ oriundam, cujus parentes fervente sævâ persecutione veré Christianorum sub regno Mariæ, satellitibus vestri immitis Dei (qui totus madens sanguine innocentium sedet in civitate septicolli) authoribus & ministris, magnam vim pecuniæ quotannis miserunt, ad pios exules sustentandos. Horum parentum ipsa germana filia erat, modesta, pudica, fidelis, plena bonorū operum, præcipuè veró eleemosynarum in pauperes, quos pro re sua, vel plus eo, alacriter aluit & sustentavit. Qua defuncta, post biennium aliam uxorem duxit, sobriam, castamque matronam, pietatis & prudentiæ laudibus præstantem; quam moriens reliquit viduam doctissimus vir Dudlejus Fenner, Cantianus, generosâ familiâ natus, verbi minister haud ignobilis. Ex his octo suscepit liberos, quos in vera religione & honestâ disciplinâ perpetuó enutrivit. Hæ fuere nuptiæ Whitakeri, quas bonus ille sacerdos Stapletonus probri loco objecit.

Gen. 2. 24.
1eb. 2. 2.
1. Cor. 7. 2. 9.

De præfectura Collegii, pluribus mihi non erit opus. Nam tum ipsius Collegii dignitas & amplitudo, quæ semper habita est ubique maxima, á primis ejus jactis fundamentis: tum honoratissimorum virorum admirabilis, & per multos annos spectatissima sapientia, qui hunc ei honorem deferri curarunt, summum honorem & amplitudinem hujus præfecturæ abundé declarant. Cujus primo aditu, quidam socii acriter ei restiterunt, alii studētes evēhendis suis familiaribus, alii longius ad deliberandū spatium postulantes. Sed non ita multó post, mansuetudine

Præfectura
Collegii D.
Iohannis
Evangelista.

*Summa Whi-
takeri inte-
gritas & ab-
stinencia.*

sua, æquitate ac bonitate morum exulceratos animos sedavit, & in sui amorem atq; admirationem facile omnes æquos rapuit. Gubernandi autem ratio mitis & æqua fuit, apta tum Whitakeri ingenio placido, tum liberâ ingenuorum societate dignissima. Quàm etiam alienus fuit ab omni avaritiæ suspitione vel minima, in quam sæpe incidunt boni alioqui Collegiorum Præfecti, non solum una omnium vox sub ejus auspiciis degentium, sed etiam tenues & exigui illi reditus, quibus se suosq; honestè alebat, sumtu centum non superante, satis superque testificabuntur. Habuit enim omnes curas, & cogitationes suas, vel in hoc uno defixas penitus, ut rem Collegii publicam, omni honestâ ratione & ornaret, & amplificaret plurimum; interim verò in rem suam nihil intulit, præter memoriam abstinentiæ sempiternam. Et quidem digna est summâ laude & admiratione, spectata satis, & per omnem vitam explorata ipsius integritas, tam in petendis beneficiis, ad eundisq; honoribus, quàm in eisdem conferendis. Nullam unquam in Academia, vel Ecclesia dignitatem pretio mercari conatus est, nullam verborum blanditiis, aut importunis amicorû flagitationibus emendicare. In eligendis autem discipulis, & sociis Collegii, (quos cooprandi Magistrû penes summa est potestas) quàm integrè ac inculpate se gessit, quàmq; omnem corruptelam & ambitum excludi voluit, plurimis *ἡλικίαις* demonstrare possem. Singula non confectabor, ne infinitus sim: nec singularia nimis persequi placet, ne Whitakero laudè quærens ex rectè factis, alios justa infamiæ labecula aspergam. Hoc itaq; satis erit, ut nominibus parcatur, verissimè dixisse: solenne fuisse Whitakero in omnibus electionibus tam sociorum quàm discipulorû, si quem deprehenderat certis indiciis vel tentasse pecuniâ voto potiri, quod virtute & doctrina effici debebat, in eum (utcunq; aliàs dignissimum honore) exemplum ambitus & munerum corruptelæ manifestissimum statuere, ut alii ejus exemplo terri deinceps discerent modestius & honestius petere. Possem etiam proferre in aliis rebus ad Collegii administrationem spectantibus certissima argumenta integritatis summæ, sed prudens omitto; ne vitæ nimium brevis oratio nimis

tionimis longa habeatur. Tenuit siquidem illud Ambrosii firmiter, *Non est ista utilitas, in qua plus honestati detrabitur, quàm utilitati adjungitur.*

*Offic. lib. 9.
c. 6.*

Redeo jam ad Bellarminum, invictissimum illum Papistarum athletam; de quo paucis retrò annis tantopere crepare, & insolentissimè gloriari solebāt. Huic dominanti in scholis cōtroversiarum, & magnas strages nostrorum hominum, ut putabatur, edenti, Whitakerus noster equo & aperto campo in faciem occurrit, de tota controversiarum possessione certamen instituit, tela excipit, cōtorquet sua, nostros tuetur, prosternit Jesuitam. Ac primùm quidem feliciter auspicatus est controversias de Scripturis, quas sex quæstionibus methodicè propositas, & pertractatas accuratissimè, edidit anno salutis 1588. Ordine deinde progrediens controversiam de Ecclesia ingressus est, & absolvit 7. quæstionibus pertractatam. Similiter eam, quæ est de Conciliis, quæstionibus 6. De Romano Pontifice, quæst. 8. De ministris & presbyteris Ecclesiæ, quæst. 5. De sanctis mortuis, quæst. 6. De Ecclesia triumphante, quæst. 7. De Sacramentis in genere, quæst. 8. De Baptismo, quæst. 6. De Eucharistia, quæst. 5. Quas utinam licuisset per otium relegisse, & mandâsse typis universas; id enim auditoribus erat in votis vel maximè; quorum cum summa admiratione & acclamatione singulas tractarat controversias. Cæterùm studio respondendi Bellarmino in omnibus cōtroversis religionis provectus, optimum censuit has elucubratas disputationes apud se reponere, ratus (quod postea non evenit) aprius fore tempus eas per otium evulgandi. Sed Deo immortalis, cujus consilia sunt abyssus inscrutabilis, aliter visum est. Ejus enim jussu evocatur è statione ad triumphandum in cælis cum Christo, dum Christi causam fortiter propugnabat in terris, contra satellites Antichristi. In his omnibus controversiis pertractandis, maxima assiduitate & diligentia usus est; singulis hebdomadib⁹ per cōtinuos terminos, uti regiis statutis cautum est, bis terve legens, nisi graviore aliquo negotio præpeditus; quod rarissimè contigit, quodq; omni prudentia semper cavit. Eggit autem cum Adversariis suis ingenuè, liberaliter, & ut fortem militē decuit: haud ægré unquam

*Disputationes contra
Rob. Bellarminum Jo-
suitam.*

largitus quæ erant concedenda, nusquã falsè elevans, aut callidè dissimulans firmissima eorum argumenta, sed collectis fideliter & recitatis aciem eorum scientissimè retudit, solvens nodum ipsum dextrè ac perité, in quo vis omnis totius rationis delituit. Deniq; egit pacatè, modestè, ac leniter, sine apertis convitiis, sine diceriis, sine bile, sine omni fuco & verborum lenociniis, ut veritatis divinæ studiosissimum indagatorem, non decretorum ac canonum quorundam, certarumq; partium astutum & pugnam custodem, facile agnosceres.

Quales Pontificii scriptores. Vide Bellar. tom. 3. de amiss. gratia. lib. 5. c. 10. & de justis. l. 3. c. 3.

Th. Stapletonus Lovaniensis Professor contraversiarum.

Lib. de tranquillitate animi.

Nihilominus tamen lenis ille professor Lovaniensis, censor satis superciliosus, Th. Stapletonus, Bellarmino tacente, quicum potissimum bellârat Whitakerus, ob ulcus putridæ doctrinæ in lib. 9. principiorum doctrinaliū conclusum, scienter & sedatè à Whitakero resectum & lancinatum, calcitravit miserè, totaq; plaustra puerilium, muliebrium, exoletorumque convitiis, sine iudicio, sine acumine, sine mente aut fronte, in eum rabidè convexit. Et ut imprudentem suam & arrogantem præfidentiam in causa non bona, universo orbi testatâ relinqueret, & consignaret, succisivis vid. horis, propè dormitans, totam Whitakeri disputationē, institutam de tertia quæst. primæ controversiæ de Scripturis, copioso satis volumine, & sua λογισμῶν lacervavit & convulsit. Cui iracundo & maledicentissimo seni, ne stultus sibi aliquantulum sapuisse videretur, Whitakerus noster præter morem suū paulò asperius respondit, medicos imitatus, qui, ut ex Sophocle Plutarch⁹, Πικρὰν πικροῖς κλύζουσιν φαρμάκοις χολλῶν, nec tantum pluribus, sed citius etiam credo opinione professoris. Cujus omnes rationes & testimonia, tam perité, nervosè, & ad veræ theologiæ amussim revocata, examinat, & refellit, ut veritatem suæ defensionis luce meridiana clariorem orbi reddiderit, & ipsius Stapletoni impurū os, non maledicis responsis, ut injustè læsus adversarius, sed sanā doctrinā, certissimis firmissimisq; demonstrationibus, tanquam optimus theologus, jamdiu opleverit. Desunt enim nunc, & integro ferè quinquennio defuerunt Stapletono, *succisiva illa hora, & feria Natalitia*, quas refutationi

rioni Whitakeri impertiat. Nec audiuntur illæ insanæ voces, quas crebrius insulsiſſimè, & impudentiſſimè, in Whitakerum modestiſſimum perfectiſſimumq; Theologum expuit, *Doct̃or indoct̃e, diſputator abſurde, profeſſor aſinine, magiſter mendax, &c.* Habet jam in manibus prudens ſenex, quod agat magis, & majus. Nec licet nunc vel in otio, vel in negotio de Whitakero cogitare, quamvis ſit ab eo graviter & maniſeſtiſſimè vulneratus. Sed agendum ei eſt cum magiſtris ipſius, Calvino, & Beza, quorum alter jam pridem mortuus remordere non poteſt; alter ne litiget inaniter cum ſophiſtis, perpetuam ſibi videtur impoſuiſſe legem. Atqui Stapleton e da gloriam Domino Deo, & ut Chriſtianum decet, liberè fatere quod res eſt; virtuti ſpiritus divini, & ſacroſanctæ veritatis loquentis in Whitakero, tuas argutias & fraudes non potuiſſe reſiſtere. Certiſſimum enim eſt, *apud ignorantē tantum impudentiam veritatem putari*, ut ſcitè Hieronymus. Atq; hæc delibellis, & prælectionibus, vel editis in lucem, vel è cathedra dictatis. Superſunt adhuc plures, luce cedroq; digniſſimæ lucubrationes, quas multò malim ſub prelo eſſe, quàm nudè à me nominari: Quales ſunt, diviniſſimæ quædam conciones ad Clerum, in principio cujuſq; anni maximâ frequentiâ totius Academiæ habitæ & celebratæ. Breves, ſed judicioſæ determinationes quæſtionum theologicarum in ſcholis publicis, quando ſolennes diſputationes, alterius cujuſq; ſeptimanæ feriâ quintâ, ex more fiebant, pro impetrandis gradibus: quæ ſanè ſunt plurimæ, propriâq; manu ferè omnes in commentariolo deſcriptæ. Determinationes etiâ aliæ pleniores, & majori indiſtriâ elaboratæ, celeberrimis comitiis æſtivalibus propoſitæ, quarum numerus ferè idem atq; concionum eſt. Denique libellus contra Th. Stapletonum, de originali peccato, plenè deſcriptus & paratus ad prelum; in quo fallax & nequâ illud ſpeculum factum à Stapletono, fractum jacet (credo) per Whitakerum; quod opusculum poſtremò abſolvit, antequam ex hac vita emigravit.

Præclaram tamen operam navavit Academiæ noſtræ, nec non univerſæ Eccleſiæ Anglicanæ, quarum inprimis paci & unitati in veritate ſtudebat, ad componendas lites

Staple. præſatione in Antidota epiſtolica, edita 1595.

Apolog. 3. ad verſ. Ruſſin.

Lites ſuſceptæ ad tollendas lites reconciliandas.

quasdam de pauculis religionis capitibus nuperrimé natas, proxima hebdomada quám é vivis excessit. Siquidem Londinū profectus cum gravissimo Decano Eliensi, Doctore Tyadall eruditissimo Theologo & Reginalis Collegii Præfecto, nervosé & feliciter egerunt de capitibus in controversiam vocatis, coram Reverendissimis Dominis DD. Joanne Archiepiscopo Cantuariensi, Richardo Episcopo Londinensi, Richardo Episcopo Bangoriensi designato, aliisq; doctissimis Theologis, quorum omnes & singuli consenserunt inter se & mirificé concordarunt.

*Morbus ex
stinere con-
tractus.*

Iter istud molestum sané mediâ hyeme, præsertim veró nimix vigilix, dum serió nimis de re instituta cogitabat, morbi causæ fuisse creduntur, quo laboravit de via, quoque implicitus Cantabrigiam revertitur. Vis morbi quanta esset, exitus magis funestus, quám verba ipsius, aut ipsa morbi *συμπτώματα* prodiderunt. A reditu intra cubiculum se continuit, accersito familiari & amico, in cuius ædibus uxor sua vicina partui cōmorabatur. Die proximo, qui erat Dominicus, pejus se habuit, unde solito graviolem morbum intellexit. Medici accersuntur, inspicunt, colloquuntur, conferunt consilia, statuunt deniq; missionem sanguinis esse quám necessariam. Sed nescio quo casu, quóve consilio, remedium istud tam facile, tam opportunum, duobus diebus proximé insequentibus neglectum fuit. Cúm veró die Mercurii omnia ad mittendum sanguinē comparata essent, solus ille non fuit aptus, totus sudore manans continuo. Sequenti nocte, suaviter, ut sibi videbatur, quievit. Rogatus enim quamprimùm expergiscitur, ut se habuisset illa nocte, respondit in hæc verba: *Oh, beata nox: gratiorem & jucundiolem somnum non cepi, á quo me morbus corripuit.* Verúm sensit amicus, manu fronti gelido sudore diffluenti appositâ, certa nimis indicia mortis adventantis, cuius etiam illum admonuit. Tum ille lætus hæc verba usurpavit, *Gratus est adventus, authore Deo, mortis vel vite. Mors mibi in lucro deputanda est.* Et paululum respirans, addit, *Vitam non expeto, nisi ad promovendum honorem Dei, & Ecclesie inserviendum.* Nec multó póst, videl. sub horam 8. matutinam diei Jovis, qui erat 4. Decembris, animam leniter agens, pacaté, & sine omni

*Mors Whi-
takeri imma-
tuta.*

omni membrorum agitatione ac motu, instar infantuli
cujusdam expirantis, efflavit spiritum, & suaviter in Do-
mino obdormivit.

Toto hoc spatio æstuante (ut credebatur) feбри, placidè
& mitissimè se gessit, morbi authorem Deū lubentissimè
agnovit, seq; ipsum humillimè subjecit, nihil unquā ve-
hementius conquestus vel de vi morbi, vel Dei prementis
manu, quā quod patientiæ exemplar Job, ex certa fidu-
cia divinx in Christo misericordiæ edidit, in hæc verba;
*Domine Deus, etiam si occideris me, tamen certus sum me his-
ce oculis te visurum; spero enim in te.* Digna sanè Whitake-
ro sententia, in cujus imo pectore altius radices suas vera
pietas egerat. Vultu quidem & habitu externo, nec non
tota vitæ ratione, pietatem & sanctimoniā præ se ferebat:
sed domi apud suos, & ἐν χρυσαίῳ (ut loquitur Servator) *Matth. 6. 6.*
ubi, si qua intus lateat hypocrisis, se prodit, maximo stu-
dio, & sincerissimè semper exercuit. Injuriarum, si quis
alius, patientissimus; quas devoravit multas, nullas intulit;
adeo quidem facilis in malè de se meritos, cum pacis,
tum pietatis amore, ut malefacta penè remunerata aliis
viderentur. Hoc perfectionis Christianæ autumat Am-
brosius. In pauperes verò & egentes pro re sua valde beni-
gnus & liberalis: non ad pompam tamen & speciem, quò
ab aliis nominari, sed clam & tempestivè, ut indigentibus
opitulari posset. Nec hoc quidem sine delectu. In omni e-
nim genere hominū, modestos, pios, industrios pauperes
(ἀγαθὸν enim ἦμιθ' ἀγνός, ut loquitur Nazianzenus)
quantum potuit maximè, & operâ, & pecuniâ juvit: præ-
sertim verò studiosos bonarum artium, quorum indolem
simulac industriam noverat. Hos enim frequenter omni
arbitrio remoto affecit muneribus, & palam evexit ad ho-
nores, quantum per statuta Collegii fas erat. Ita quod alii
Corinthiis vasis, vestibis Tyriis, & Sybariticis epulis in-
sumunt, solebat Whitakerus in pios, & pauperes hilare
erogare & impendere, ad usus vitæ necessarios: Hierony-
mi consilium, ut videtur, secutus, *Laudent te esurientium
viscera, non ructantium opulenta convivia.* Observatū præ-
terea est, summā semper æquitate & moderatione usum
in ferenda de aliorum vita factisve sententiâ. Et quamvis

*Sūma Whi-
takeri patiē-
tia, cum aliis
eximius vir-
tutibus.
Iac. 5. 11.
Iob 13. 15.*

*Epistola ad
Demeitriadē.*

re bene gesta, facile ac sponte suâ quemq; collaudaret: at-
 tamē ægrē est adductus, si quis alienus in ullo genere pro-
 vinciam suam malē administrasset, ullā in eum censurā
 clam animadvertere. Quod si quando fecerat, hunc mo-
 rem habuit: Errata ex imprudentia, aut levitate aliquā, le-
 ni quadam capitis agitatione cum gemitu taxare: peccata
 graviora & atrociora, scelera, aut flagitia summo dolore, &
 pietatis zelo deplorare solebat. Ita *vitam suam magis ordi-
 nare didicerat, quā alienam carpere*, ut suadet Hierony-
 mus. De suis quos regebat, sic ferē statuit. In errātes anim-
 adverti voluit leniūs & mitiūs: sed profligatos & perditos
 acerrimis suppliciis coerceri: ita enim putavit lenitati &
 mansuetudini studendum esse, ut majestas pietatis ac pro-
 bitatis nusquam violaretur. In congressu autem vitæ &
 amicorū consortiis nemo humanior, nemo apertior, ne-
 mo jucundior. Fidus in consiliis & taciturnus, in collo-
 quio facilis & comes, in re seria prudens ac gravis, in libe-
 rali joco urbanus & facetus, deniq; ad benefaciendū ami-
 cis in omni fortuna, & consilio, & consolando, & re sua
 promptissimus semper & paratissimus. Quid dicam de
 pietate in parentes, quos summā observantiā coluit, & ob-
 rem familiarem malē administratam collapsos in pauper-
 tatem juvit pro facultatibus maximē, etiamsi in negotio
 religionis obfirmato planē animo, & pertinaces? Hos præ-
 fractos nimis, & firmiter adhærescentes avitis moribus, &
ματρώτητι πατρὶος δότῳ, piā reverentiā prosequēba-
 tur, morem gerens in omnibus, quæ pietati in Deum, &
 veræ religioni non adversabantur. Has omnes tum scien-
 tiæ, tum pietatis eximias virtutes & gratias divinas, Mo-
 saica planē mansuetudo animi, & incredibilis quædā hu-
 militas ornabāt plurimū. Quamvis enim præditus erat
 Whitakerus acerrimo ingenio, memoriā felicissimā, mul-
 tiplici lectione, summā eloquentiā, quanta unquam in
 Theologo uspiam fuit, denique doctissimo politicissimoq;
 judicio, adeo ut totius Academiæ quasi oraculum meritō
 haberetur, imō & orbis miraculum; quando nullam pro-
 priam & peculiarem sententiam amplexus sit, præter sa-
 nam doctrinam in Ecclesia Dei receptam, ut ferē omnes
 magni nominis Theologi solent, *in veterē viā novam se-*
mitam

mitam quarentes, ut loquitur Hieronymus: tamen hac tantâ scientiâ, & præclarissimarum opum splendore & copia, nemo inflatum unquam aut tumidum, nemo spirantem grandia, aut indoctissimos homunciones fastidiosè despicientē animadvertit: sed humillimè semper, & submississimè omnium se habuit, ut infans ab lactatus & recens depulsus à matris uberibus, omni elatione animi, & superbâ arrogantia adeo usq; repulsis, ut unum è plebe doctorum, non unicum doctorem, & literatorum coronam ac gloriam diceres. Hujus præclarissimæ virtutis, cui ferè non convenit in eadem sede morari cum summâ in ullo genere scientiâ (*ὅς γινώσκει φυσιοῦς*, ut testatur Apostolus) non 1. Cor. 2. 2. modò obscuriora quædam documenta quotidie, sed sæpe etiam illustria testimonia palâm edidit, triū licet linguarum cognitione, & *ἐκκυκλοπαίδειά* egregiè instructus. In quibus, ut cætera tacitis hominum cogitationibus relinquā, illud mihi videtur tum majusculis literis exarandum, quas & adversarii transmarini ad virtutes nostrorum hominum tanquam noctuæ ad solem caligantes, & peregrini citato cursu prætervolantes legant; tum etiam stylo ferreo insculpendum altiùs tabulis æneis, ut ad omnem posteritatem trāsfundatur. Quis enim, præter humillimum patientissimumq; Whitakerum, æquo animo petulantem insultationem *φλυαρῶντο* Stapletoni tulisset? Quis Pontificiorum ultramarinorum importunas de suo athleta gloriations, & de nostro Professore triumphos apertos tacitus sustinuisset? Quis tenebrionum quorundam & *ἀμφιβίων ἐπαμφοτερίζοντων* in angulis & circulis suis myceterismos & cachinnos, sine Pythagorica justitia, & acriori insectatione passus fuisset? Denique quis nisi admirandâ lenitate ac mansuetudine animi, nostrorum hominum minimè malorum gemitus non fictos & suspiria, ejus vicem, qui in tam nobilitatū antagonistam, tam durum, tam invictum inciderat, dolentium, absque manifesta indignatione, publicaq; aliqua acerbiori malè ominantium objurgatione, tam diu, tam placidè, tam æquabiliter pertulisset? Non memini tamen uspiam, aut ab alio accepi, hostibus insultantibus, ridentibus malè fidis.

mussantibus his, malé metuentibus illis, publicé quicquam vel scriptis vel concionibus, aut ad invidos rumores laté serpentes comprimendos, aut levandá infamiam qua passim urebatur, sui defendendi causâ vehementiús proclamâsse. Semel tantúm, nec sæpius opinor, in scholis Theologicis, dum moderatoris officiũ exquebatur, oblatâ occasione loquendi de Stapletono, in hanc sententiã verba habuit: Magnopere Pontificios de suo Stapletono gloriari, ut victoriam de se in ultimo congressu reportante, videre etiam, cum apud nonnullos nostrúm magnam opinionem consecutum: nihilominus tamen rogare omnes, ut assensionem suam parumper cohibeant, & illius causæ malé metuere desinant; brevi enim volente Deo omnibus ostensurum, se cum ineptiori & insulsiore adversario nunquã rem habuisse. Eã nimirum erat lenitate animi, patientiã, constantiãq; Whitakerus, ut ludibria hostium, iniquorum immerita dicteria, denique inscitiz & ignaviæ haud obscuram apud suos famam, conscius sibi nullius in hac controversia erroris, imó etiam de verissima defensione persuasissimus ac certissimus, uti alter Fabius Christianæ militiæ expertus, serenâ fronte, æquabiliq; vitæ tenore perferre potuerit. Tandem igitur non cunctando, ut prudens ille Dictator; sed patienter ferendo, nervoseq; ac subtiliter scribendo, ut præstâtissimus Theologus, vanis rumoribus spretis & contemtis, hostem clamorũ profligavit, erroris confessionem á multis extorsit, ipsam demum veritatem á veritate laborantē nimis, nobis æternũ restituit. Expressi, lector humanissime, quã potui, veram & vivam optimi Whitakeri spirantis imaginem; quam si Apelles aliquis graphice depinxisset, hostibus infensissimis admirationem & stuporem, amicis omnibus luctum & lachrymas sat scio, exprimeret. Nunc veró ut intelligas, Deum non modó Whitakerum vivum mirificè ornasse donis cœlestibus, sed etiam mortuũ supremo honore funeris clarissimi condecorasse, quod Prophetæ semper vel maximi beneficii loco numerarunt; de funeris & sepulturæ celebritate pauca adjiciam.

*Liv. dec. 3.
lib. 2.*

*Funeris cele-
britas.*

Sexto ab obitu die, indictâ solemniter ex more Academiæ per pedellum congregatione, in Collegio sancti Johannis

hannis Evangelistæ, eó confluunt omnes omniū studen-
tium ordines dense & conglobatim; Senatus doctiorum
frequens, Magistri Regentes & Non-Regentes innumeri,
& tota juvenum cohors, omnes mœsti, omnes perfusi ge-
nas lachrymis, ac si quisq; pro se patrem charissimum, aut
dulcissimum fratrem defleret. Collegium inveniunt, ut
orbatum duce, lugubri habitu amictum; parietibus aulae,
facelli, anterioris aræ pulla veste indutis, carmine funebri
usquequaq; distinctâ. Interea, qui funus curabant, audito
Procancellarium adventare, feretrum in medio statuunt,
omnem luctus causam continens. Ordine tum quisq; suo
in habitu Academico se instruit ad funus efferendū, lon-
gaque pompa funebris gementium & plorantium simul
continuatur à Collegio ad templum B. Mariæ; cujus aræ
densiores nunquam, nunquam visæ sunt mœstiores. Non
pueritiæ *ἀνδία*, non virorum animi invictū robur, non
senectutis ariditas, sibi temperare potuit, quó minús la-
chrymarum fontes exundarent. Motu sedato, gravissimus
Procancellarius Doctor Goad, Præpositus Regalis Colle-
gii prudentissimus, pro concione locum Scripturæ tracta-
vit, quem ipse Whitakerus moriens sanctissimè usurpas-
set. In cujus explicatione & accommodatione multa pié,
prudenter, & lugubriter de Whitakero commemoravit:
& quàm grave ac irreparabile damnum ex ipsius morte
Academix totiq; Ecclesiæ obtigisset, abundè luculenter-
que demonstravit. Primū enim exposuit, quæ virtutum
gemmæ in Whitakero adhuc privatam vitā agente pul-
lularunt: vera nempe religio, qua maturius fuit tanquam
sacro sale conditus, cujus se gustum aliquem habuisse di-
xit, 20. retró annis, cum primū Procancellarius factus
esset; maximus etiam in studiis progressus & diligentia
supra omnes coætaneos, id quod omnia doctrinæ exerci-
tia privatim & publicè habita testabantur; quin & vitæ
sanctimonia (ob quam Deus felicius studiis & laboribus
benedixerat) satis perspecta, manifesta admodum tum in
morum gravitate, & modestiâ vacuâ ab omni levitate ju-
venili, tum in mira quadā placabilitate erga omnes, tum
in superiores debita observantia & pietate; quæ præclaris-
sima officia utinam (inquit) adolescentes tanti viri exem-

plo docti maturé perdiscant, qui etiam nunc mortuus claré loquitur, seduló ad ea invitans.

Deinde veró ostendit, quám præclaré se gesserit, postquam in lucem & aspectum hominum prodiit, per 16. integros ad minimum annos, quibus illi penitus cognitus fuerat: atque hoc quidem elucere, partim laboribus susceptis in publica professione Theologiæ, quæ una totum requirit Theologum, multisq; scribendis libris contra hostes Evangelii ad propugnandam veritatem religionis, nec non in publicis disputationibus alterâ quâq; hebdomadâ, præterquam quód singulis comitiis Patrum Theologorum egregié agens, Doctoris cathedræ officio divinissimé functus est; quin etiam in crebris colloquiis de questionibus theologicis arduis & difficilibus, quæ ad eum deferebantur, quibus ille magno cum fructu sæpius interfuit; præterea in concionibus non solum ad populum, ruri, & infra Academiam, sed multó magis ad clerum & plurimis, & præstantissimis, inter quas recentiadhuc memoriâ viget eximia illa nuperrimé habita illius ipsius termini initio, quæ meritó cygnea cantio Whitakeri nuncupetur: partim etiam Collegii regimine cui præerat, in rem ejusdem plurimú, prudenter, pacatè, integrè, omnium amorem magis magisq; sibi concilians, licet nonnulli primo ingressu averfos planè ab eo animos habuerant: partim naturâ & ingenio, ut qui mitis erat & mansuetus, nec non in tantâ donorum eminentiâ humillimus; in quo cum studiosis omnibus exemplum singulare proposuit ad imitandum, Davidi, Paulo, & Mosi quám simillimum; ostendens etiam, summa comitate & humanitate fuisse in omnes, amicitiarum fidum cultorem, inimicitarum nec ultorem, nec memorem: partim denique religionis studio & amore Ecclesiæ, quæ ut in tota ratione prædictorum laborum, tum vel maximè in hoc uno apparuerunt, quód nunquam visus est irâ excanduisse, nisi veritatis zelo cōtra apertos hostes veritatis, Mosén ipsum mirificè referens, qui licet ingenio mitissimus, tamen auditâ populi idololatriâ tabulas fœderis Dei digito exartas, manuq; traditas, iracundè comminuit.

Postremó narravit, quæ pauló ante mortem Whitakerus fuerat locutus; nimirum pridé quám Londinum ver-

sus iter suscepit veritatis tuendæ ergò, sermonibus ultrò
 citroq; habitis, hæc verba protulisse, se & aliis audiētib;:
 veritatem se videre quod ad eas controversias attinet, in
 sacris literis adeò dilucidam & manifestā, ut, quemadmo-
 dum eam docuerat, crediderat, juxtaq; vitam instituerat,
 ita favente Deo in ejusdem defensione se & victurum &
 moriturum animosè sit professus: atq; hac lege & condi-
 tione fidem manu sponte datā obstrinxisse. Et tandē, post-
 quam Cantabrigiam reversus, morbo ex illo itinere con-
 tracto gravius cœpit laborare, dixisse: *Gaudeo equidem, si
 quid feci in rem usumq; Ecclesia Dei.* Rursus, *Vitam non cu-
 pio, nisi ut Ecclesia Christi inserviam.* Item alio tempore,
Mors mihi in lucro est; aliaq; Christiana apophthegmata
 quæ nos suprà commemorimus. His uberiùs & copiosius
 a doctissimo Procancellario expositis, fidem auditoribus
 fecit, ut antea diximus, totam Christi Ecclesiā, in primisq;
 Cantabrigiensem Academiā, tanto lumine extincto, gra-
 vissimum vulnus accepisse. Hæc ille crebrò lachrymis ob-
 ortis voce interrupta concionatus est: (ægrè adductus ut
 procōcione verba faceret, metuens ne summus erga Whi-
 takerum affectus, qui ob privatam etiam necessitudinem
 intercesserat, verba intercluderet) hæc reliqui altè gemen-
 tes, magna vi lachrymarum effusâ audierunt; potissimùm
 autem, ubi lamentabili voce tristissimum hoc quasi Mel-
 pomenes carmen auribus insonuit: *Lugeat Collegium, lu-
 geant Schola, lugeat theologicum certamen in comitiis tanto
 orbatum lumine, lugeat soboles ultimis comitiis informata, lu-
 geant omnes filii Prophetarum, lugeat Academia, lugeat de-
 us, Ecclesia Dei.*

His auditis resolvuntur in lacrymas; simulq; Whita-
 kerum, ut olim Jacob & Esau Isaacum suum, tanquam pa-
 rentem Academiæ universa ejus soboles plangit. Nec Aca-
 demia modò luctu & mœrore squalida; sed oppidani eti-
 am, (alieno plerumq; in Academicos animo, mirum spe-
 ctaculum) hic ad tempus novâ metamorphosi & sympa-
 thia insolitâ in Whitakeri honorem fiunt Academici. Ul-
 trò ad funus decorandū frequentes advolant. Prætor cum
 primoribus, habitu & ordine solenni, doloris publici par-
 ticipes intersunt, altis suspiriis condolentes, & collachry-

mantes. Hinc ipsi Academici in luctum magis effusi. Fini-
ta concione, eadem quâ prius pompæ celebritate (comi-
tantibus etiam unâ oppidanis) funus referunt ad Colle-
gium, ut monumento in pace cōdatur: quod jam honoris
ergo sumtu Collegii auctius & ornatius redditur. Proce-
dentes in arē aulā versus, unus ex sociis doctus disertusq;
theologus oratione excepit tristi, sed non ingrata, veras
Whitakeri laudes paucis complexus, Academiæ dampnū,
collegii oribatē. Quæ ubi perorasset, itur ad sepulchrum,
in quod posito Whitakeri aromatis condito corpore fle-
tur acerbissimē. Fletu compresso, coactisque ex universa
multitudine primariis viris, quos visum erat invitasse, e-
pulum funebre apponitur solius Collegii impensis lautū
satis & amplum, in honorē magis Whitakeri, quem sum-
mo amore & reverentia Senatus Collegii prosequēbatur,
quām in discumbentium usum, quos gravissimus acer-
bissimusq; dolor totos penitus occuparat, & absorpserat.
Postremō, ne ulla pars officii quod ad honorem sepulturæ
spectare posset, vel privatim, vel publicē omitteretur, à
meridie rursus celebris conventus habetur in Ecclesia B.
Marix, auditurq; Cantabrigiensis Orator, pro ea qua fuit
in dicendo facultate, iusta Whitakero encomia persolvēs.
Sic Academiæ visum fuit, cujus eruditione, fide, & indu-
striâ plurimum profecerat, & ornata fuerat, Guilielmum
Whitakerum summo honore & gloriā sepulturæ, maxi-
mā frequentiā & studiorum consensione prosequi. Sicq;
Deo placuit Opt. Max. qui honorantes se vicissim honora-
re pollicetur, Whitakero nostro, qui speciem & splendorē
mundanum minimē omnium sectabatur, inauditam in
Academico pompam & celebritatem sepulturæ divinitus
concedere & elargiri. In summam ut omnia conferam:
Whitakerus vixit piē, solidē docuit, pugnavit fortiter, ob-
iit placidē, & in summa pace (quam in formula precatio-
nis à cibo assiduē petiit) cum majoribus suis, Collegii Ma-
gistris, supremum diem in Collegio obeuntibus, honori-
ficē sepultus est: postquam munere Regii Professoris an-
nos circiter 16. functus fuisset: & Collegium sancti Joan-
nis Evangelistæ rexisset annis ferē 9; ætatis suæ anno 47.
& salutis humanæ 1595. Decemb. 4.

τῆς Θείης Δόξης.

LECTORI S.

DEus per Prophetam Ecclesia sua in perpetuū com- 2. Sam. I. 19.
mendarit δὲ τὸν illud Davidis tristissimum,
quod in honorem Saulis & filii cecinit, qui in pra-
lio contra Pelischaos occubuerunt. Non enim sas
habuit dulcissimus Psalter, cives Jabesh, qui capitis discrimi-
ne cadauera eorū ē faucibus hostium erepta igne cremarant,
ossibus tumultu mādatis, dilaudare, & amplius promissis in spem
remuneratōis inducere: sed & funera fletu profecutus est, &
carmine funebri arte concinnato insigniter decoravit. Quod
mihi perinde est, ac si de calo edixisset Jehovah: Duces exerci-
tus Israël non sine honore & lachrymis ad sepulchra deduci
oportere. Quid enim aliud spectasse Davidē putes, cui satis su-
perq; spectata erat Saulis impietas, mortisq; non ignotū infan-
da genus? Quō magis pradicanda est Academicorum nostrorū
promittudo & industria, qui memores officii, & plenissimi a-
moris, in sepultura ducis sui, ac in divinis antesignani Whita-
keri, amorem luctū, pietatem carminibus contestati sunt. Opti-
mé enim nōrant, nō minūs de Ecclesiis & Rebus pub. mereri, quō
hostes religionis gladio oris & spiritus in fugā & latebras im-
pellunt, quā qui orē gladii & robore exercitus fundunt &
perimunt. Ne igitur eādē terrā, qua hausit, imbres lachryma-
rum obruerentur, iidemq; parietes, quibus sunt appensa δὲ τὸν
δὲ hac nostratia, summa pietatis μνημόσυνα, aternis tene-
bris involverent & obvelarent: carmina quadā funebria, non
ita pridem vita ac morū pracones, jam comites & famulos se-
pultura attexi curavimus. In quibus si tibi concinnitas metri
minūs in omnibus satisfecerit, cogita quaso, p humanitate tua,
aut dolorem Phœbum excussisse, aut hebetasse geniū, aut quod
res est, eximios quosdam versus ut maturiores pullos nobis im-
prudētibus clam evolasse. Quōd si numeri paucitas displicue-
rit, nescire non debes, quosdam de industria omissos satis officii
habentes, artis, aut atatis minus: alios praefatos, ne mediocrium
non esset modus; deniq; nonnullos jam advolantes preli celeri-
tate anticipatos. Quos quidem, si advenerint, aut si quid aliud
(ut pro amico etiam spondeam) memoriā dignum de Whit-
kero aliunde fuerit advectū, unā cum proximis disputationi-
bus, quas favente Deo deinceps edituri sumus, plenius accipies.
interim his frue, & vale.

EPICEDIA IN OBITUM
ΕΙΣ ΘΑΝΑΤΟΝ ΑΝΔΡΟΣ ΛΟΓΙΩ-
τάτου Ἰλέρμου Ουῖταχέρου αυτοχειδιασικόν.

ΤΕκνα θεῦ, θεῖοι θεοὶο λόγιο μαθηταί,
Μεσάων δεράποντες, ὁμῶς ἄφατοί τε φατοί τε,
ῥητοί τ' ἄρρητοί τε, θεῦ μεγάλῃ διὰ βελῆς,
Κλαίετε θρασείων δ' δαίμονα ποιμένα ψυχῶν,
Μύστω, ὃν ζῶντ' ἐφιλήσατε, κλαίετε νεκρόν.
Τίς Βελλαρμείνῃ δόλιον νόον, ἢ Σταπλετώνῃ
Ὀργίλον, ἢ βδελυρῆς δυσσέμφελα πῆματα Ρώμης
Νικήσῃ ζαθέως, θεοδέσμωνα λαὸν ὀδεύσας;
Τίς δόλον ἄλλο πρὸς ἄλλον ἀμῖβνόντων φαισαίων,
Τίς τῇ αἵρετικῶν πολέμῳ πόλιν ἔξαλαπάξῃ;
Ἄλλ' ἄγε τῷτο μόνον τερπνὸν ᾠδῆ μῦθιον εἴη,
Ζωὸς ἐπὶ βίβλοισι, τάφῳ κεκρυμμένῳ ὄντι.

I. P. τῆς τριᾶδος.

IN OBITUM PRÆMATURUM DOMINI
Guilielmi Whitakeri, viri omni doctrina & virtute præ-
stantiss. S. Theologiæ Doctoris, Collegii D. Johannis
digniss. Præfetti, ac Regii Professoris in Aca-
demia Cantab. Decastichon
Ro. Ch.

DEsset, Whitakere, tuam gens Anglia mortem,
Qui fueras patria lumen, & orbis honos.
Sanctorum fautor, doctus, gravis, & moderatus,
Gloria Musarum, flos pietatis eras.
Te vivente, dedit Cantabria gaudia lata;
Te moriente, gemens tristitia quaq; canit.
Te vivente, bibit sitiens tua dogmata sacra;
Te moriente, dolens jam tua scripta legit.
Felix vita fuit tua, mors felicior ista;
Defunctus vita, morte perennis eris.

ΤΠΕΡ

ΓΠΕΡ ΙΑΕΡΜΟΥ ΟΥΙΤΑΚΗΡΟΥ

λαμψυτάτε θεολόγῃ νεωστὶ πεπελοτηκότῳ

ἱποίησεν Ανδρίας Δευαῖτῳ.

ΕΣΘλὸν μοῖρ' ὁλοὴ κατέλυσε διδάσκαλον ἡμῖν,
 Ραισηῖρα κρατερὸν δόσματον ἀντιπάλεον.
 Ἀλλὰ γὰρ Ουῖτακῆρε τὸ σὸν κλέος ὑποπείσεις,
 Ἀλλ' ἔσαι πολλοῖς πάλιν διὰ σώματος.
 Τῦτο πύθεν δ' ἡμῖν ὤφρα μύθιον ἦν μόνον εἰρεῖν,
 Φωνῆς σώσασθαι λείψανα θεοπροπίης.

IN OBITU REVERENDI VIRI DOCTO-
 ris Whitakeri S. Theologiae in Academia Cantabri-
 gienſi Professoris Regii: Rogeri Morrelli
 carmen funebre.

Quis mihi grandiloquus turgenti gutture vates,
 Ore sonans tragico, penetrans calumq̃, boatu,
 Flebile luctifono depromat pectore carmen,
 Luctibusq̃ dignum nostris, q̃ questibus aptum?
 Protinus umbrosas quin rumpis Homere cavernas?
 Tuq̃, poetarum tragicorum maxime princeps,
 Tristibus Ajacis rabiem qui pingis iambis?
 Et vos o quotquot pangendi carminis arte
 Sacula laudarunt celebres antiqua poeta,
 Quin huc conjunctis accurrite viribus omnes,
 Fleturi tragico Whitakeri funera versu.
 Materia est nunquam data vobis dignior ulla,
 Versibus apta magis tragicis, grandiq̃, cothurno.
 Ingenium, si forte mihi, venamq̃, benignam,
 Aequalesq̃, animo vires natura dedisset,
 Pindaricoq̃, sonans os carmina grandia plectro,
 Non frustra surdas lassarem vocibus umbras,
 Nec vanis rapidas implerem questibus auras,
 Præriperem primus sed cunctis hanc ego laurum.
 Ast mihi cum desint vires, ars, venaq̃, dives,
 Osq̃, replere valens tragicis ululatibus auras,
 Cum tibi, quos volui, nequeam persolvere honores,
 Aurea nec voto respondent carmina nostro,

D d d v

*Aurea, tu meritis Whitakere es qualia, proles;
Ignosces, timeam si tangere plumbeus aurum,
Factaq; grandiloquis linquens celebranda poetis
Corde premam gemitus, luctus, suspiria, planctus,
Edere, si poteram, querulâ qua voce volebam.*

IN OBITUM CLARISSIMI ORNATISSI-
miq; viri D. Whitakeri, Regii Theologiæ in Aca-
demia Cantabrigiensi Professoris,
carmen funebre.

*S*ic tibi, summe Deus, visum, Whitakerus ademptus,
Quo non dignus erat mundus; quis doctior illo?
Quis, vitam & mores si spectes, sanctior illo?
Is vires retudit divini fulmine verbi,
Antichriste, tuas, Christi sacra castra sequutus.
Is bellum, arma, minas rutilanti hoc fulmine fregit,
Bellarmine, tuas, tua, Christe, arma aurea gestans.
Scriptura, Patres, huic turba scholastica nota,
Scriptoresq; novi, nota est huic Gracia, Roma,
Cognitione trium linguarum excelluit ille,
Quod professorem decuit quid defuit illi?
Ingenio, mente & memori, linguâq; suavi,
Judicioq; animâ sophia quis prastitit illi?
Extitit in tantis quàm rara modestia donis?
Hunc nostra nobis noxa eripuerit, futura
Quis scit an hac praeant dira praeagia cladi?
Heu, Cantabrigia sol aureus occidit, & tu
Extinctum nobis lumen soror altera flebis,
Anglica gens, necnon Ecclesia trans mare flebis.
Heu, patre te, duce te solennia nostra carebunt,
Te lectore schola, te luce Academia tota.
Heu, quantum Christi passa est Ecclesia damnum?
Tu Rainolde, diu vivas, Papamq; flagelles.
Tu Whitakere vale, nunquam tua fama peribit,
Vivis mente Deo, ac aeternum corpore vires,
Cum reduce exurgent e pulvere corpora Christo.
Te propria constat minus indulgisse saluti,
Ut Christi sponsam scriptis & voce juvares.
Sanctorum lumen, doctorum gloria, Christi

Inviâ

*Inuictus pugil, at Papistis virga fuisti.
Tu de sublato Whitakero, Papa, triumphasti
Oris tu Christi flatu aduentuq; peribis.*

Thomas Harrison.

IDEM IN EUNDEM.

*Corpus terra tegit, cali mens sede quiescit,
Et solida ex scriptis fama perennis erit.*

IDEM IN EUNDEM.

Φεῦ, Καταβρυγίης σκληρά γε κατὰ σάσις ὄζιν,
Ἦς λαμπερὴν ταχινῇ ὤλετο κηεὶ κλέος.

IN OBITUM VIRI DOCTISSIMI Guilielmi Whitakeri sacrae Theologiae in Academia Cantabrigiensis Professoris Regii, & Collegii Divi Johannis Evangelistae in eadem Academia Praefecti longé dignissimi ὁπκῆδος.

E Sacro vivus qui fudit mellea verba
Suggesto, fidei dogmata vera docens,
Qui propé ter senos summa cum laude per annos
E cathedra exposuit τὸ μεγαλεῖα θεῶ,
Cui niveum nomen, nivei candore praebant
Mores, de decoris qui carneve nota.
Cujus scripta fluunt facili sua viq; tenore,
Testibus & superant auribus omne melos,
Cujus jam totum volitavit fama per orbem,
Qua Christi notum nomen ubiq; fuit,
Musarum splendor, flos Cleri, gemma scholarum,
Et Lancastrensis lausq; decusq; soli,
Ἡρεσων μάστιξ, errorum malleus, aequi
Fautor, & exemplar qui pietatis erat:
Hunc dedit alba dies terris, hunc atra reposit.
Innumeras dotes abstulit una dies,
Abstulit una dies, lapis obtegit unus & ossa,
Unaq; nunc cineres urnula clausa tenet,
At non una dies famam nec secula mille
Delebunt, nullo stat moritura die.

EPICEDIA IN OBITUM

*Corpus humo clausum est, animam Deus ipse recepit,
Inq, Abraha suavi condidit ipse sinu.*

Joannes Allenson.

IN OBITUM PRÆSTANTISSIMI THEO-
logi, ac Regii Professoris in Cantabrigiensi Aca-
demia Guilhelmi Whitakeri, carmen
Elegiacum.

Musa veni, jam planctus adest, celebrato parentem
Musarum summum, sordida Musa veni.
Eripitur medius charus Whitakerus in annis:
Nos tamen aternos iussimus esse dies.
An nos insani, qui non speranda precamur?
An Parca dira, qua potiunda negant?
Nobis eripuerè pium, doctum, atq, disertum,
Egregiè doctum, te Whitakerè pium
Egregiè, quo non facundior alter in orbe,
Mitior aut, nostri solq, decusq, poli.
Anglorum splendor, Musarum gloria, & orbis
Christum agnoscens lumen & omne decus.
Te fontem veri monstrantem pectore puro,
Te Romanensis dogmata falsa Dei
Pudentem, te hostes diros atq, arte potentes
Mactantem, telo perculit atra dies.
O quàm terribilis mors es! at non Whitakero,
Sed nobis miseris, queis Whitaker perit.
Perdidit ille suos, non se: tu spicula carni
Infigis, mentem tangere non poteras.
Et Whitaker Mens est, non corpus pulvere natum,
Spiritus vixit: spiritus ille fuit.
Qui cùm liberiùs calo sanctisq, potitur,
Quì perisse potest, pramia qui peperit?
Nos certè immensum damnum sentimus, & uno
Mœsti perdidimus gaudia multa die.
Nos liquit Whitaker sanctus, nudosq, reliquit:
Sustulit eloquium, sustulit ille xpi & iv:
Sustulit exemplum vita: est hoc semita facti,
Illis credendi ducitur arcta via.

Et fidei & facti normâ pariter pereunt.
 Quid tandem nobis non miserum esse queat?
 At tu summe Deus, quo nitimur, omnia præstans,
 Omnia quæ pia sunt nostra, tuere precor.

A. A.

EJUSDEM IN EUNDEM.

Nascitur occiduis præstans Whitakerus in agris,
 Gentis gemma nitens Anglia clara tua.
 Hic vidit Musas, coluitq; australibus oris,
 Ædibus eductus doctæ Novvælle tuis.
 Artes atq; gradus Academia contulit omnes;
 Unum si excipias, ampla dicata Domus
 Æterna Triadi; nam illum Domus inclyta charâ
 Discipuli Christo nomine dicta dedit.
 Doctas tres tenuit linguas, haud inscius artis
 Ullius, gens quam docta sciensq; colit.
 Virtutis servum jures, ita calluit omnes
 Virtutum calles: sed neq; servus erat.
 Quin juris summi dextrâ tractavit habenas,
 Quæis alios justè rexit, & omne sui
 Peccati pressit virus sanctæq; pieq;
 Hoc libertatis culmen apexq; fuit.
 Quid memorem seros importunosq; labores?
 Aut quibus in studiis hauserat ille suas
 Vires? Non credo Syracusius ille figuris
 Tam fuit attentus, quàm Whitakerus erat.
 Umbrâ nec jacuit segnis, spectavit arenam,
 Sudavit pugnans, multaq; puncta tulit.
 Plurima mellifluis dictavit dogmata verbis.
 Tres bene conversos tradidit arte libros.
 Marte & sex magnos prostravit fortiter hostes.
 Quos Roma meretrix in sua bella dedit.
 Projicit ampullas primus. Mox latrat acerbè
 Scoto-Romanus, missaq; tela fugit.
 Sanderus Papam validè multisq; tuetur.
 Ne impius ille foret, sacrilegusq; Deus.
 Ignarus Rainoldus erat, molitus ineptè,
 Quando mox humerus ferro recusat onus.

*Horrida terribilis minitatur praelia Achilles;
 Bello congressus perfide victus eras.
 Rixatur pulchrè Stapletonus, qualia molles
 Degenèresq; animi iurgia ferre solent.
 Iusto hos Thraſones ſuperavit Marte feroces:
 At non ſuſtinuit Mors tua tela tamen.
 Horis tu paucis nervos incidis, & omnem
 Sanguinis ac ſucci vim penitus vitias.
 Ora ligas, mutumq; facis, tu deniq; ſola, heu,
 Surripis ingenium, ſurripis eloquium.
 Nec vita parcis fera, poſſétne amplius eſſe?
 Mentem divinam ladere non poterat.
 Huc tua non pertingunt ô Mors ultima rerum
 Sub luna; ſanctus ſpiritus uſq; fugit.
 Fugit & ad calos Whitakeri ſpiritus omnis,
 Summi jam carpens gaudia ſacra Dei.*

A. A.

IN OBITUM SANCTISSIMI ET ERUDI-
 tiſſimi viri Guilielmi Whitakeri Theologiæ in
 Academia Cantabrigienſi Profeſ-
 ſoris Regii.

*J*Am propè conciderant ruitura mœnia Roma,
 Quæſſarat pigras machina tanta domus.
 Sedibus ipſa ſuis nequicquam excita furebat,
 Urgentem fugiens beſtia dira necem.
 Inſtas, & certam minitans Whitakere ruinam,
 Conſigis telo pectora ſæva tuo.
 Illa metu mortis formas ſe vertit in omnes,
 Omnes deprenſâ callidus arte premis.
 Vidit, ut ex alto terras ſpectavit olympo,
 Qui pugna Chriſtus fautor, & autor erat.
 Et videt, & viſo latatus ſanguine monſtri,
 Miratur vires, quas dedit ipſe, tuas.
 Tum ſic affatur; nihil hic, Whitakere, relictum eſt;
 Officium, vires, vultnera; cuncta probas.
 Quod ſupereſt, reliquum fatiſ concede laborem,
 Debetur ſoli gloria tanta mihi.

Quid

Quod si mortali potuisset cedere telo,
 Cessisset telo bestia victa tuo.
 Sed mihi debetur, mihi se peritura reservat;
 Sustinet extremum mortis avara diem,
 Tu tamen interea mecum super aethera latus,
 Maxima ventura pignora laudis habe.
 Dixit, & in medio conantem plurima cursu,
 Emeritum placide vexit ad astra Deus.
 Ille igitur regnat, nos lamentamur ademptum,
 Et terret viduas bestia saeva scholas.
 Quis fractas acies insanum ducet in hostem?
 Quis belli ignaras instruet arte manus?
 Concipit insuetos iterum rediitque triumphos,
 Instauras pugnas Roma superba novas.
 Advocat externam pietatis nomine classem,
 Humana intorquens, non tua tela, Deus.
 Faeda superstitio mortalia currit ad arma,
 Non solum verbo; sanguine, cade furit.
 Aspice magne Deus, deserta Academia luget,
 Effert tanto funere visa sibi:
 Audi Christe preces, audi & miserere tuorum,
 Et duplicis belli vimque, metumque, preme.
 Quando erit, ut tecum regno jungamur in uno?
 Quando erit electis regia plena tuis?
 Ad te respirat, te absentem voce fatigat
 Sponsa, atque adventus languet amore tui.
 Accelera pactosque, tibi ne desere lectos,
 Cur furit in sponsam turba profana tuam?
 Te veniente cadent perjuræ mœnia Roma,
 Excussosque, ferent pramia digna iugo.
 Consumet miseros accensi spiritus oris,
 Sentiet ultrices bestia fœda manus.
 Interea, si fas, Whitakero morte perempto,
 Da similes nobis ad tua bella duces.

Antonius Wotton. 1595.
 6. Idus Decemb.

IN OBITUM CLARISSIMI DOCTISSI-

miq; viri Domini Doctoris Whitakeri Regii
olim in S. Theologia Professoris,

τὸ ἔπθ' ταφῆιον.

AΙΣΤΗΚΩΝ mastix, divini buccina verbi
 Occubuit; quis non occubuisse dolet,
 Caucasæa cui non sunt fibra? quisve peremptum
 Siccoculus memoret, ni fera corda gerat?
 Mœnia quem lugent, saltem lugere videntur,
 Deserta dico mœnia mœsta Schola;
 Quam prius ille sacris complevit vocibus, atq;
 Nonnullâ coluit sedulitate frequens.
 Quem calami lugent nostri, multumq; requirunt,
 Dum lachrymis celebrant funera mœsta suis.
 Hei mihi quid dicam? quo carmine funera plangam?
 Funera, proh, nobis noxia facta nimis.
 Abstulit uxor dies, qualem nec multa tulere
 Sacula, nec, vereor, sacula plura dabunt.
 Cujus si rogites pietas, doctrinæve major
 Extiterit? dubium est, utraq; tanta fuit.
 Vincitur & vicit simul utraq; neutraq; victrix,
 Quâ tamen innumeros vicit utraq; viros.
 Doctus erat, testes doctissima scripta loquuntur,
 Queis flos verborum, mentis acumen inest.
 Pagina, doctrina: pietatis consona testis
 Vita fuit; docta est pagina, vita proba.
 Non caruit navis; Nemo sine crimine vivit.
 At duxit vitam, quô datur usq; piam.
 Sedit in ore lepos; circum præcordia Candor,
 Sincerusq; animo, & fronte serenus erat.
 Sic mens conveniens fronti; frons mentis imago;
 Candidior, credo, non fuit alter homo.
 Corpore sic fuerat, sic mente, atq; undiq; pulchris
 Ornatus donis, ut, puto, nemo magis.
 Nam cum magna Deus dederit præclaraq; multis,
 At Whitakere tibi maxima quæq; dedit.
 Ergo qui tantum hunc inopino funere stratum
 Non fleat, hic excors, hic sine mente fiet.

*Sed flendi modus esto tamen. Nam flemus ademtum,
Non velut amissum. sit minor ergo dolor:
Ille prae fixo dein tempore quisque sequemur,
Ista semel cunctis meta terenda venit.*

L. H. C. C. C.

IN OBITUM REVERENDISSIMI VIRI D.
Doctores Whitakeri in Academia Cantabrigienſi
Professoris Regii carmen funebre.

Nox erat & placido sunt membra sepulta sopore.
Cum visa est oculis tristis imago meis.
Matronam vidi lugubrem, vestibus atris
Ornatam: lacrymis cui maduere gena.
Percontor causam fletus, tantiq; doloris,
Illa silet: gemitus impediere sonos.
At tandem geminans heu, heu, mœnore referta
E labris mittit talia verba suis:
Qui possim siccis oculis cohibere dolores?
Qui nequeam gemitus fundere corde graves?
Occidit (Heu) subito Musarum gloria, lumen
Anglorum, fautor Religionis amans.
Occidit (Heu) subito Papismi malleus,urgens
Patronus, fidei non recidentis, abit.
Occidit (Heu) periit: tamen hunc periisse negabo.
Vivit? Io vivit: vivit in arce poli.
Scire cupis, qui metra legis, qua talia dixit?
Suspirans spectrum Religionis erat.
Qua jam discedens, iterum de pectoris imo
Emittens gemitus talia voce refert:
Alma fleat mater, soror (Heu) Oxonia clamat,
Rostra tuam plangant ô Whitakere necem.
Pulpita jam furvo velentur symmate sacra,
Suggestum doleat, quo residere soles.
Cænobiis nostris locus omnis personet Heu, Heu,
Ingeminetq; scholis angulus omnis idem.

Johannes Huddleston ex Col.
Trinitatis.

E c c

FUNEBRIS CANTILENA IN OBITU
immortalitate dignissimi viri G. Whitacres, solutio,
quàm patitur jus metri. Ignoscite: fluebat
enim cum lacrymis.

Inter colores candor albedinis
Micat, colorum luci germanior:
Inter res colo divitias jugerum,
Quas (Si quas) meritò dicunt Substantias.
O quàm colendus, quàm emicans Whitacres!
Qui utrumq; pra se fert & in se nomine
Cinnus utriusq;, & re vera Whitacres:
Nam quid est Whitacres? ni Alba Jugera?
Quid est? ah utinam! Quid erat Whitacres?
Quid erat sospes Alba ni Jugera?
Quid hoc est [Alba?] quid dicis [Jugera?]
Nescis! Animi Candor, & Mentis opes.
Omnibus nota dotes, ni uni Domino.
Quo doctior nemo, nemo humilior,
Aravit nemo plura cali jugera,
Soli contentus nemo paucioribus.
Hasce opes sine Si, dico Substantias,
Hic candor, ipsa lux, non lucis color.
Heu tenebra mortis truces & invida,
Qua Lucem hanc semper non finitis vivere!
O ingrata secla, Heroem opulentum animo,
Si inopem, & pauperem sinatis mori!

R. Buckenham. Pemb.

Τὴν ὀρθλὴν πάροδον πολλοῖς, φαισῆρα Παπισῶν
Σαυτὸν γνωεῖς, Οὐιτάχνης, σοφοῖς.
Ἐξοχθ' ἀπάντων, ὃ δ' ἀνδρα μὲν ἔρπει ἰσθ',
Καὶ Μεσῶν ὀρθῶς τὰς ἀνίφγι δύραι.
Ἐυδετα, τ' ἐκδίδε, ῥ' ἔμφρων χ' πλοῖα κυβερνῶ
Τὴν λύμην χερκὴν ζῶντε θανάτῳ ἔφυγε.
Νῦν γε αἰέμνητον φήμην, κύδ' ὅτε μέγιστον,
Λιπὼν, πηγάζει δόματα θειασία.

R. S.

DI

DE VITA ET OBITU GUILIELMI WHITAKERI, S. Theologiæ in Academia Cantabrigiensi Professoris Regii per annos circiter sexdecim, & Magistri Collegii Divi Johannis per annos fere 9; qui obiit 4. Decemb. Anno Domini 1595.

Si mihi summe parens inflâris carminis artem.

Et cœptum lato sine beâris opus:

Nulla meos potior scripti sententia sensus

Flectet, quàm vatis vitâq; morsq; tui.

Te Whitakere canam vindex accerrime veri:

Qui sol humanis mentibus alter eras.

Cui se relligio tantum debere fatetur,

Quantum sors hominis se mernisse super.

Jam mihi dicenti proponitur ampla supellex:

Et quo sermo meus jure triumphet habet.

Quid prius aggrediar tanto molimine rerum?

Naturâ vel vis spiritualis opus?

Candida cognomen proavis tribuisse feruntur

Jugera, nec signores aliena fuit.

Lancastrense solum dedit incunabula prima:

Majus & affirmat se genuisse nihil.

Inde decennalis Londini raptus ad urbem

Paulina Cooki palluit ademinas.

Hic satis ingenium pueri coluisse per artes

Dicitur, & linguas edocuisse duas.

Cujus gymnasio tot profluxere disertis,

Fortia quot Phrygius corpora misit equus.

Et jam certatim studiis adolevit & annis,

Doctrina sitiens uberiora loca:

Quam labor & natura sua pro parte ferebant,

Indiga sors rerum ferre negabat opem.

Novellus tenerum complexus amore nepotem,

Munificas studiis suppeditabat opes.

Tum Cantabrigia sacras deductus ad ades,

Dotibus invénit digna theatra suis.

Illâ domus triplici qua numine nunciat unum

Esse Deum, juveni dulce sedile dedit.

EPICEDIA IN OBITUM

Debita discipulo meruit tirunculus ara:
 Et socii justo tempore crevit honor.
 Et jam bis septem studiis expleverat annos,
 Quum primum assignat pagina sacra gradum.
 Aequé divinis, humanis artibus aequé,
 Aequé linguarum cognitione potens:
 Regius eligitur Scriptura interpret, ut altum
 Consilium sacro pradicet ore Dei.
 Quod, nisi succurrat divina potentia, vires
 Humanas facilé debilitabit onus.
 Unius ergo frequens Academia pendet ab ore,
 Aureq; siccata singula verba bibit.
 Verba volant regni partes diffusa per omnes:
 Creditur oraculum quidquid ab ore fluit.
 Scripta quid insomnes memorem testantia notest
 Singula pené quibus vacula fulmen habet.
 Fulmen, quod Papam lethali sauciat ictu:
 Et monstrum summa dejicit arce triceps.
 Quiritur angustas praefectus idoneus ades
 Sancti Joannis qui ditione regat.
 Nullus erat tecum Whitakere locandus eadem
 Lance, premis claros clarior ipse viros.
 Pars numerosa domus ad tanti culmen honoris
 Evehit, evectum cetera turba probat.
 Aurea tum demum proles successit & atas,
 Florens ut riguo consista palma solo.
 Eligitur solus pauperq; piusq; sciensq;
 In vacuum socii discipuliq; locum.
 Si queris, quales rebus praefecit agendis?
 Quorum fida manus provida mensq; fuit.
 O quos & quoties casus exhausit iniquos,
 Sive legendo foris, sive regendo domi.
 Haresis exoritur Stygiis damnabilis undis:
 Ocyus utq; nocens exeret herba caput.
 Contudit hanc Whitakeri cleri praesente caterua
 Concio, qua cygni cantio vera fuit.
 Nec mora, vis morbi serie collecta laborum
 Ingruit, & lecto languida membra locat.

*Jam quadraginta septem confecerat annos,
Pacta pia fidei regna superna patent.
Quod superest, studiis sacris Academica pubes
Invigilans, tanti damna repende ducis.*

R. Hord.

IN OBITUM CLARISSIMI VIRI GUIL-
helmi Whitakeri, sacrae Theologiae in Academia Canta-
brigienſi Professoris Regii & Collegii Divi Johan-
nis Evangelistae praefecti ὁτι κηδόν.

Ille vir in cujus resident oracula labris,
Cujus abundanti spiritus ore fluit.
Impia qui regni tenebrarum jura resolvit,
Et sol humanis mentibus alter erat.
Cujus erat sacro thesauro pectus onustum,
Quod solum solidas suppedita vit opes.
Ubera qui gessit caelesti proflua succo,
Quo vel sanaret, vel saturaret oves.
Ingenii cui lima fuit subtilis, & instar
Fluminis eloquii copia sensa loqui.
Quum foret indignus scelerata vivere terra,
Caelestis fruitur commoditate loci.

IN EUNDEM.

Hic vates viguit, sed vis evanuit illa;
Floruit, at fluidus flosculus ille fuit.
Sed nisi flos pereat, fructus non parturit arbor:
Et tantum forma gratia vana placet.
Clara docent exempla; rosam tibi sume magistram:
Nonne vides qualem mortua stillat aquam?

Ri. Hord.

IN OBITUM CLARISSIMI VIRI GUIL.
Whitakeri sacrae Theologiae Doctoris, & acerrimi
Papae Antagonistae, carmen funebre.

Sæpe mihi dixi, Musa versusq; valet;
Nempe elegis stabit terminus iste meis.
Sæpe mihi revocas desuetas Parca querelas,
Et trahis invitas ad tua pensa manus.

Eee iij

Vos quibus ista pias tangunt dispendia mentes,
 Tristia supremâ munera ferte manu.
 Ferte, sed atrata funebria carmina Musa,
 Occidit é vestro gloria prima choro.
 Crudeles Parcas, crudelia dixero fata,
 Non finitis nostras pondus habere preces.
 I Papa, & exulta, latos age Roma triumphos,
 Rideat omnigenum rassa caterna patrum.
 Scilicet ipse tuos á funere livor honores
 Laudat, & extinctum saevior hostis amat.
 Roma dedit lacrymas, & Bellarminus amico
 Perfudit nostra pro vice, rore genas.
 Non temeré adjiciet gemitus inimicus acerbos,
 Sed tua mors ipsi est invidiosa Papa.
 Quid nos interea malé grata caterna tuorum
 Afferimus cineri lumina sicca tuo.
 Da veniam, divine Heros, si tristia nobis
 Funera sint tardis condecorata genis.
 Qua venit in subitos planctus, levis illa querela est,
 Illa venit gravior, qua nisi lenta venit.
 Sera licet fuerit, sed seria fama futura est,
 Et mora perpetuos afferet ista dies.
 I decus, i columen, spes, deliciaq; tuorum,
 Felix aternos cum Jove vive dies.

R. Gostvvyke regalis.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ ΤΟΥ ΕΠΙΦΑ-
 νεσάντε θεολόγε, κ' ἀλκμωτάτε τ' ἀγίας πίστεως
 θεομάχε, ἱλέρμε τῷ Οὐίταχῆρε θη-
 τάφιον μέλθ.

Οὐίταχῆρε πῶν πότμον μάλα πότνιον αἰνῶ,
 Πότνιθ ὡ μάλα σοι, καὶν ταχύποτμθ ἰών.
 Ἡμέτερον δέ γε πότμον ὁδύρομαι αἰσιμον αἰνῶ,
 Φεῦ ἐλελεῦ ἡμῖν κῆρ πανόποτμθ ἰών.
 Ἀγλαθ ἰὼν πατείδι, πατείδι τ' ἰσάγλαθ ἰσῶ,
 Ὀθνηθ χθονίη γνήσιθ ἐθανίη.

Ἀμφο

Ἀμφοσίλω γέ σοι αἶσα θεῶ ἐμπνέσατο μολπῶ,
 Ζῶντι κυκνείω, ὀλυμένῳ ζαδείω.
 Ὡς χαίρεισι μέλισσαι ἐνὶ σμήνεσσι μελιχροῖς:
 Κρείον ὡς μάλα σε χεῖλεσι ῥῆμα θεῶ.
 Ὡς ἀλὸς ἀπρυτεῖα χαίρει τε καὶ ἰχθὺς ἐν ἀλμῇ:
 Κρήγυον ὡς μάλα σε χεῖλεσιν ἄσμα θεῶ.
 Ἐλδομαι Ὀυῖτα χῆρε πτόν καὶ πότμον ὅπως εἶν.
 Ὡς ὄφελον καὶ ἐμοὶ ζῶντι θανεῖν τε τύχοι.
 Ἡθέη κεφάη πολὺ φίλτατε χαῖρε καὶ ἔλπε:
 Ὡς γὰρ σ' ἥσπιζεν ζῶντα θανόντα σκέπη.
 Γαῖά σε φῶτ' ἄρπ, νυῶ φῶς σε καὶ ἑρανὸς ἶχνη,
 Ἡμίθεα πρῶτερον, ἰσόθεα τὸ παρόν.

EJUSDEM IN EUNDEM.

Triplex Romana fregit diadema tiara
 Ecquis, & Ausonio contudit ora Caco?
 Ecquis erat Latia qui fulmina falsa Chimara
 Contudit, Hesperii fregit & ossa canis?
 Ecquis & Italici qui sudit pocula monstri,
 Monstrum Cecropio perfricuit & sale?
 Ecquis erat digito monstrans qui simia Petri
 Impingit petra, ludificat & dolo?
 Spicula Vulcani malé forcipe versa gigantum
 Ecquis qui retudit? contudit? ussit? erat:
 Namq; erat hic & solus erat Megaræius heros,
 Quo sine cinctâ licet nuda corona fuit.
 Scilicet hic fretus rapidi virtute lacerti
 Ausus erat pugiles exagitare duos:
 BELLâ licet, licet ARMA, MINAS licet alter anhelare,
 (Hinc Bellarminus nil nisi nomen habens.)
 BELLâ tamen ussit, propriis spoliavit & ARMIS
 Hunc promachum, tumidas fregit & ille MINAS.
 Ille est qui faces STABULI purgavit & ejus
 Excepto cujus nil vereare TONO.
 Ille est qui fauces mox oppilavit hiantes
 Hydra Lernæa, Tartareiç canis.

Ille est quiq, faces, qui dira incendia, quiq,
 Hostibus é binis bina tropæa tulit.
 Aspera Alecto, Megara ferox, furialis Erichtho
 Hos furiis vexant, dilacerantq, suis.
 Mitis at Euphrosyne, formosa Thaleia, jocosa
 Aglaia, huic Charites dantq, locantq, suas.
 Semper thura tuam fumabant laudis ad aram,
 Ara tibi fumans, hostibus * hara tuis.
 Splendida constantis remanent monumenta laboris,
 Hac tibi laurus erunt, hac tibi palma virens,
 Pressa magis qua pondere, eó caput altiús effert:
 Ponderis hac patiens, tuq, laboris eras.
 Semper honoratis te vexit Apollo quadrigis;
 Nunc Pegaso veheris altiús ipse polo.
 Te teget urna? tegens quem non tegit omnia calum?
 Urna tegit cineres, mens super astra volat:
 Sic ó sic latum dederint mihi fata triumphum:
 Sic mihi contingat vivere, posse mori.

* sic Claudia-
 nus.

Qualis erat Whitakerus, arves cognoscere lector?
 En, animo qualis, corpore qualis erat.
 E meliore luto Deus hunc naturaq, finxit,
 Quippe Dei veri verus amantis amans.
 Arbor erat, ramos qua quantum expandit in auras,
 Tantum radices deprimis ipsa suas.
 Felici ingenio superans vel acumine Linceum,
 Doctrina cerebrum bibliotheca fuit.
 Flexanimis doctá fluitans facundia lingua,
 Ejus in ore lepos, ejus in ore melos.
 Regia majestas, generosa stigmata mentis,
 Hac inerant fronti, corpori inusta suo.
 Corpore erat, qualis vix est é millibus unus,
 Corpore procero, corpore Casareo.
 Mercurius baculo, lituo Mars, agide Pallas,
 Fulmine erat magnus Juppiter altitonans:
 Neptunusq, tridente, lyra ter doctus Apollo:
 Nec fuit in tali corpore mica salis?
 Mica salis? quid? massa salis; quid massa? vel assis;
 Huic parilem statuam pone proinde salis.

O bene si rapidâ vibrantem fulmina dextrâ
 Te mihi spectandum fata dedere tua.
 Qualis enim rutilus καρυδαλλος & Hector in armis,
 Regali fulgens talis eras cathedrâ.
 Qualis erat vibrans hastam generosus Achilles,
 Coccineâ rutilans talis & ipse togâ.
 Hæreseos mastix, septem gemini quoq; monstri,
 Fulmen & Europa, terror & Ausonia.
 Hei mihi quâm curata tua sunt stamina vita,
 Quod tibi munus erat, va mihi funus erit.
 Rodolph. Cudvvorthus.

IN OBITUM SANCTISSIMI PARITER
 ac doctissimi viri D. Doctoris Whitakeri sacre The-
 logiæ in Acad. Cantabr. Professoris Re-
 gii carmen funebre.

Quâm verum est, vulgò quod dicitur, Omnium in isto
 Lubrica versantum est, & ludicra vita theatros?
 Histrio enim quisq; est; agit hic, agit ille: sed actum
 Vix peragit quisquam, extremumq; in Plaudite perstat.
 Scilicet imposita quos mors videt, arbitra, parte
 Haud bene perfunctos, defunctos munere solvit,
 Et mundi mimis proscenia purgat ineptis;
 Sic hominum infecto pars plurima deficit ævo.
 Non ita te Whitakere, tui laus maxima seclî,
 Abripuit rebus lentè mors pallida gestis.
 Nempe tui facile tu Roscius unicus ævi,
 Quas agitata Fides, Pietas quas pro dita partes
 Imposuere (tuis quantum ô confisa lacertis!)
 Has sine labe omni, nimiam cum laude tulisti:
 Hinc ista lacryma, corruptaq; gaudia fletu.
 Nam dum in divisum, stupefacta per aquora, mundum
 Te duce tentatam, stratum, te milite, Romam
 Fama refert, recreatq; pias inbiantibus aures:
 Excipit unanimis, concussaq; marmora linquens,
 Undiq; convexum pertingit plausus Olympum.
 Audiit hoc (quis enim dubitet?) Babylonica fœdis
 Ducumbens meretrix thalamis, stupuitq; relato;
 Audiit hoc, fremuitq; inferni Regia Ditis,
 E e e v

EPICEDIA IN OBITUM

Horruit & prope sibi jam prasaga ruina;
 Sed, quod pro plausu planctum tulit, audiit istoc
 Atropos, exactamq; putans de Plaudite scenam,
 Abrupit fragilem tenui cum stamine vitam,
 (Heu nimium festina manus!) dum plurima nenti
 Aurea de penso superesset lana sorori.

Nondum cana, peractis nondum argentea lustris.

Quantula tam paucos, quam nulla, injuria mensas
 Perpetuo demsisse avo, dum, pondere justo
 Functa, opportunam peterent tua membra quietem?

Sed quod perdidimus nos, tu lucratus abunde es.

Nam, tu dum celebres peragis super athera (Elia
 Evectus rapidis Superum in Capitolia bigis)

De vita moriens, vivus de morte, triumphos:

Damna ruis tua sint, tibi funera fœnora fiunt.

Samuel Crocus Collegii Imman.
 in Cantabr. socius.

IN SANCTISSIMI DOCTISSIMI Q. VIRE
 Guilielmi Whitakeri, immaturum obitum

Splwpsia.

Qua nox circumfusa suâ completitur umbrâ,

Atq; oculis aufert, oculis visenda reponit,

Sol, pellens tenebras splendore, diemq; reducens.

Sic primaeva Fides, ubi delituisse in annos

Permultos, passim nebulis obducta Papatus,

Mœsta, sophistarum squallescens undiq; rixis:

Tandem divino splendentes lumine Soles

Munere Christe tuo surgunt, Nox, error, & atra

Diffugiunt tenebra, & noster resplenduit orbis.

Utiq; peregrinas tacitus pratervehar oras,

O quam nostra suis radiis prius Anglia fulsit,

Dum Whitakere tuo divino lumine fulsit,

Dum Whitakere tuo nubes noctemq; Papismi

Errorumq; agmen densum fulgore fugasti,

Malleus harescens, pugil in certamine prastans,

Acer Apostolica fidei defensor, eandem

Dumq; fidem revocas, fidei tua consona vita est.

Hei mihi nunc subitô te cassum lumine flemus.

Lumino

Lumine mortali, atq; indutum lumine cali.
 O quàm fausta tibi fuit hac mutatio, verùm
 Quàm nos infausi, quibus est hoc lumen ademtum,
 Es geminat nostrum tua mors inopina dolorem.
 Te studiosa cohors, Ecclesia, Curia, Tempa,
 Teq; schola lugent, lacrymas Academia fundit,
 Atq; suum deflet vatem, viduamq; Cathedram;
 Et cinere ex isto heu Phœnix non nascitur alter.
 Iusta nec iste sua complevit tempora vita:
 Sed cinere ex isto aut alium da posse renasci
 Tu Christe omnipotens, humeris qui busta parentis
 Fragranti gestet circum redolentis amomo,
 Atq; tuas aras grato perfundat odore:
 Vel ne Harpyiarum sacras tibi polluat ades
 Fœdus odor, volucresq; obscana altaria cingant,
 Si qua tua tibi cura domus, tute ipse venito.

S. W. Eman.

IN OBITUM GRAVISSIMI ET INTE-
 genimi viri D. D. Whitakeri.

HEu tanto viduata viro, dejecta marito
 Laberis, & versis luges, Academia, fati!
 Ille tibi ceston sophia celestis, amoris
 Pignus, inaurato circum tua pectora nodo
 Texuit: ille tuas longè doctissimus artes
 Vivificans, magno surgentes ubere fœtus
 Nutrivit, regniq; bonos, Dominiq; ministros.
 Quò pietas, quò prisca fides, & florida summi
 Ora viri, tantoq; humilis sub pectore virtus
 Diffugit? Trepidus quò vis horrenda Papis
 Decidit? heu, Chorea quò propugnacula sancta
 Dilapsa? Ille omnes, qui nos decoravit, honores
 Mortuus, ille rapit secum, conditq; sepulchro.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΤΤΟΝ.

Φθίγωμαι, ἡδ' ἀφθολῶ αὖ ὦ; φωνήν τε λόγον τε
 Πικρὰ πεπαινομένης ἐξείλετο κέντρα μερίμνης.
 Οὐϊτακῆρον αἶψαν ἰόντ' εἶδός τε δέμας τε

Ἦ γόν, ἥ τε φυλῇ, ἥ τ' ἄρ' φρένας, ἥ τ' ἀρετῇ
 Ἐίλετο μοῖρα μέλαινα (αἶκ' ἔτελεσμένον εἶη)
 Μοῖρα, καὶ ἀνδρώποισι γόν πάντεσσι φύττει.
 Πᾶσιν σοφίη, θεοῖσι λόγος, χαλεπὸν κάρτερον
 Σώματ' ὕψιλ' ἔτεχναί τε δαΐφρον' αἰ, αἰ,
 Πάντα βαρὺς θάνατος τάδε σκίδνα. τῷ μὲν Ἀδύῳ
 Θεοπεσίῳ κατέχθει χάριν, θνητῷ δὲ λαοῖ
 Ἀλλοδαποῖ, μάχαρ' ἔσθ' ἡμεῖς πολὺ, εἴνεκα τέτε
 Ἠρόμεν. Νῦν δ', αἰ, μὲν ἐπὶ κλῆτ' αἰνυται ἡμῖν
 Πᾶν, θεὸς, εὖ! ἄν μιν καὶ πάλαχρον ἡμαρ ἔλθοι.

Non falsó sata Veritas putatur
 Saturno patre: qui furente quantúm
 Absumit reliqua exeditq; morsu,
 Tantúm filiola favens, situq;
 Tam bellam impatiens latére, reddit,
 Spectandam omnibus, omnibus stupendam;
 Ut vel Caucaσεά emicet latebrá
 Dehiscentibus hinc & hinc cavernis,
 Si qua Caucaso in intimo retenta est.
 Indigníssima vah perire, charta!
 Verax haud dubiè aptaq; elegansq;
 Ergo tu Domini sacrâ favillâ
 Vivis ulterior, rogamq; vitas,
 Et sic posthumâ cogeris renasci
 Ut qua de patriis avis favillis
 Spissa olentibus undiquaq; amoma.
 En nunc pramia, VERITAS adesse
 Mox volet tibi, te invicem erutura
 Queis est eruta Whitakere vinclis.
 Ergo molliter assidete paulúm
 Ossâ, non rigido nimis sepulchro,
 Modó vindice veritate in altum
 Plus quám Pegaseâ revehenda pennâ.

Tho. Comber.

IN OBITUM DOCTISSIMI ET SANCTISSIMI viri Doctoris Whitakeri S. Theologiæ Professoris celeberrimi carmen elegiacum.

SI superas iterum terras, Whitakere, revisas,
Aut pariant prolem posthuma secula parem:
Hac ex parte queant sacrum lenire dolorem,
Quo torquent animum funera vestra meum.
Sed neq; divorum felix te turba remittet,
Quod magis adventu est illa beata tuo.
Nec tu felices animas, calumq; relinques,
Si detur sacrum linquere posse chorum.
Et quia supremum semper celebrabis Olympum,
In terris nullus post Whitakerus erit.
Est aliquis forsan doctus, sed non probus idem est:
Et probus est aliquis, sed tamen arte caret.
Est aliquis, quod spero, simul doctusq; probusq;
Si tamen hic certet, cedit utrinq; tibi.
Nunc igitur largos effundite lumina rivos,
Et madeant nostra fonte perenne gena.
Ecquid enim tristem poterit pensare ruinam,
Quam tulit ante suam mors violenta diem?
Quis jam dignoscet cerebri figmenta profani?
Quis pandet summi mystica sacra Deis?
Te vivo fuimus nos terq; quaterq; beati:
Nunc infelices te pereunt sumus.

Ed. Lynnus.

ΕΙΣ ΘΑΝΑΤΟΝ ΣΕΜΝΟΤΑΤΟΤ
ἀνδρὸς Ἰλέρμου τῷ Οὐῖταχῆρι ὀπιτάφιον ἔπη.

Οὐῖταχῆρ' ἔην (π' δ' ἔην; ἢν' Οὐῖταχῆρ',
Οὐ γ' ἔτ' ὄσιν) ἔην παντοδαπῆσιν ἀνῆρ,
Παντοδαπῆσιν ὁμῶς ἀρετῇσι κεκασμέν' ἀνῆρ,
Φῶς μὲν ἀμίμητ', φῶς μέγα τ' δὲ χθονός.
Ἥλιε, πῆλ' ἐπὶ τὸν φαεσίμωροτε, πῆλ' ἐβλήσιν,
Ἥλιε, φῶς κείνῳ ἡμαρ σῆσι πόρις,
Ἥμαρ φῶς κείνῳ, θανάτῳ, ὃ, π' ἀμφί γε τέτρω
Χεῖρ' ἀνελγίῳ φῶπ φαίει τε νέφ';

Καὶ σύ γε, σῆμα, πῆ τόγ' ἐδάρρεις σῶμ' ἀναροίσδῳ,
 "Ο, πῆ πᾶσι φέρει, θεῖον ὀφείλε φάθ;
 Καδδὲ σὺ, τερπικέραυνε, πῆ τόσον ὠδύσαο, Ζεῦ,
 Τοιέτ' ὅϊα ποιμέν' ὅπῃ σερεῖς;
 "Ουκ ἐγὼ, "Ουῖτα χῆρε, πῆν ὀλοφύρομαι, αὐτὰρ
 "Ημετέρῳ, ὅιπερ σε σερόμεθα, τύχῳ.
 Τύνη εἰς αἰῶνα πανόλβι' εἰς ἐν ὀλύμπῳ,
 "Αμμες ἀνολβότατοι, σεῖο χατᾶντες, ἐμέν.

IN EUNDEM.

*Malleus haresum, sacri sacra anchora verbi,
 Nostri, dum noster, gloria summa soli,
 Occidit (hei nobis) Whitakerus: tu decus ingens,
 Musa, fleas, Helicon, Anglia tota tuum.
 Τῷ, Deus, parcas: nec enim mala parva minaris,
 Talia cum misero sidera ab orbe rapis.*

Richardus Francklin de
 Colleg. Petri.

IN OBITUM SANCTISSIMI VIRI
 Theologi eruditissimi Guilhelmi Whitakeri
 carmen funebre.

AEr continuâ crassefecat nube: stolamq;
 Atram post liquidas induit, terra, nives.
 Nigra obducatur calum caligine: splendens
 Abde caput, rutilum condito, Phœbe, jubar.
 Aër, terra, polusq; gemant: gemat aquor & ather:
 Imbribus effusis omnia plena fluant.
 Squalida luctifico tundantur pectora planctus:
 Perfundat teneras lacryma salsa genas.
 Omnibus in vicis adsit pullata caterva:
 Pellantur subito gaudia cuncta procul.
 A terris superas abiit Whitakerus ad auras,
 Aetatis nostra gloria, fama, decus.
 Cujus in ore sedent Charites, gravitasq; verenda:
 Cujus ab ore & adhuc mellea dicta fluunt.
 Quo Sol, orbe suo totum cum spectat in orbem,
 Nil magis eximium, quod tueatur, habet:

Quo magis ornatum vix fando accepimus unquam
 Doctrinâ, ingenio, religionē, fidē.
 Linguarum nemo plus cognitione vigebat.
 Ausoniam spectas? Tullius alter erat.
 Cum Grajis quiquis sermonesnectere Grajos
 Audiret, patrio crederet ore loqui.
 Hebraea nemo felicius abdita lingua
 Exploret, sensus eliciatve probos.
 Ingenium quantum, facundia quanta, quot esset
 Artibus excultus, scripta relictâ docent.
 Praecipue ornabat divina scientia mentem,
 Atq; huic juncta soror religionis amor.
 Pectore nec proprio tot dona sepulta tegebat;
 Depromsit: doctos eruditq; viros.
 O quoties sacris schola nostrâ dicata Camœnis,
 Quem nunc absentem janua clausa gemit,
 Audiit obscuros Scriptura pandere sensus,
 Dogmataq; insigni tradere sana fide:
 Sapē sophistarum vidit dissolvere nodos,
 Et captos laqueis sapē tenere suis:
 Sapē Itali, quo non pestis capitalior, Hydri
 Scriptura gladio diminuisse caput:
 Sapē renascentes errorum excindere spinas,
 Et verum a ficto cernere lance Dei.
 Fidus praeceps Dei, humana figmenta cerebri
 Rejecit, pendens semper ab ore Dei.
 Sincere populo divina oracula tradens,
 Ad Christum docuit qua via recta ferat,
 Exemplum pietatis erat, virtutis imago,
 Doctrina culmen, religionis apex.
 Mens humilis: purusq; animus: patiensq; laborum
 Corpus: & innumeris vita referta bonis:
 Fronis hilaris: faciles aures: pectusq; fidele:
 Sermo pacificus: lingua diserta fuit:
 Os verax: mites oculi: gravitate refulgens
 Vultus: cor placidum: dextra benigna bonis.
 Cum virtute atq; arte alios superaveris omnes;
 Haec, dubium, laus an latior illa fiet.
 Sed quid ego conor Whitakeri exponere laudes,
 Quem laudare satis nemo poëta queat.

Quid laudo, cuius cunctas celebratur ad oras
 Nomen, qua Christi numina sancta colunt:
 Cujus scripta diserta, opus are perennius omni,
 Jam passim volitant docta per ora virum?
 Hic Satana dum pergit adhuc infringere vires,
 Ut possint summi surgere regna Dei:
 Surgentem errorem dum comprimit, atq; laborat,
 Ad sanum errantes ducere iudicium:
 Ad regnum Dominus calorū servocat ipsum,
 Inq; beatorum sede reponit eum.
 Vivit ibi Whitakerus adhuc, felixq; laborum
 Per Christi meritum premia digna capit.
 At nos hic miseros duce, praelectore, magistro
 Orbatos summus luctus & horror habet.
 Hoc flet cœnobium: tota hoc Academia plorat:
 Neo satis hoc, etiam hinc Anglia tota gemit.
 Anglia tota gemit: sed nec gemit Anglia sola:
 Tota domus Domini, qua patet usq; gemit.
 Tota gemit varias Ecclesia sparsa per oras,
 Cùm pugilem tantum sic cecidisse videt,
 Hoc unum solamen adest, quod protegat ipsam
 Scriptis, jam vita functus, ut ore prius.
 Tela quibus nervos, tanquam mucrone, Papismi
 Incidit, nullo sunt peritura die.

Tho. Gatacre Joan.

Quem vivum coluit lacrymisq; Academia tota
 Extinctum luget, Whitaker occubuit.
 At licet occubuit, nobis tamen arma ministrat,
 Quæis Romanensis dogmata corruerent,
 Dogmata corruerent Papa, quibus ille per annos
 Mille gregem Christi in devia precipitat.
 At Deus exiguum tandem miseratus ovile,
 Calvinum nobis Whitakerumq; dedit,
 Quos licet abstulerit, Rainoldus, Junius atq;
 Beza manent, longos det Deus hisce dies.
 Sed si maturè moriantur, nosq; relinquunt,
 Omnipotens aliter novit adesse suis.

H. B.

ALIUD.

ALIUD.

Quis flendi modus est? lacrymis quis temperet udus?
 Calum, terra, viri, plangite: cuncta fleant.
 Gloria musarum, fidei fortissimus Hector,
 Lumen doctrina, fax pietate tua,
 Heu Whitakere jaces, nullo jam lumine lucens
 Vertitur in tenebras splendor & iste tuus.
 At semper nostrum decus appellabere, gentis
 Lumen, fax, Hector, gloria sola tua.
 Et quamvis corpus fragili jam conditur urna:
 In calis sedem mens tamen ipsa tenet.
 Sit modus hic flendi, lacrymas abstergite vestras
 Calum, terra, viri: plangere cuncta veto.

R. A.

ALIUD.

Heu! quis capiti, quisnam oculis dabit
 Fontem qui lacrymis perpetuo fluat,
 Condignosq; dolori
 Luctus sufficiat meos?
 Sic te perpetuus (me miserum!) sopor
 WHITAKERE tenet: nec Pietas diem
 Nec Virtus tua quicquam
 Supremum tibi distulit?
 Ergo mæsta manus Calliope dedit,
 Et vincti erubuit? sic Lachesis furit?
 Indignumq; sorores
 Tres, ter plus poterint tribus?
 Quis nostris acies ordinet hostibus
 Posthac oppositas, aut erit impiger
 Qui BELLUM ARMA MINASQ;
 Solus sustineat simul?
 Quem non Tartarea colla virum fera
 Munita innumeris anguibus, & gena
 Lucentes, neq; rictus
 Oris concutiat triplex.
 Experta at semel hac tota cohorrui
 Quam tu certa manu spicula dirigis
 WHITAKERE triumphum
 Justum debuerat tibi:

Fff

Mors infesta simul vidit, & exitum

Belli pertimuit: nec mora, perfido

Ausu, terga tibi alto

Telo perfodis inscia.

Et jam colla minax BESTIA MULTICEPS

Vibrat, jam solitas intrepido vomit

Iras ore, nec ullum

Hostem qui superest, timet.

At Tu qui folio sidereo insides,

Præsens, aut hominum stulta ferocium

Frustra, dum tibi bellum

Miscet agmina, fundere:

Aut frantum domino Tartarea specus

(Quamvis ille fremat) ponere cum libet:

Et qui vincere belli

Dextras instituis rudes:

Imbelles acies quas tibi perfidi

Hostes dispositas ordine collocant.

Ut ventus foliorum

Agmen, præcípites age.

Da vires, animos, arma, duces, (PATER,)

Successumq; tuis: ocyus IMPROBUS

In te qui furit ILLE,

A vultu pereat tuo. Amen.

Guil. Bedell. Eman.

ALIUD.

Quas olim movit tumultum comitata recentem
Flebiliter madidis docta caterva genis,

Nunc iterum lacrymas (justum, sed triste tributum.)

Whitakere tuo pendimus ecce rogo.

At quorsum lacryma? lacrymis latabitur istis

Impia Romano turba revincta iugo.

Ergo, viventis tanta virtute potiti

Gaudia cur potiùs concipiamus, erit.

Nam si Catholicos, genuit quos serior ætas,

Jactaret qua vis extera terra Patres,

Gallia Calvinum, doctum Florentia Petrum,

Martinum tollas Belgica, quaq; suum;

*Sic quoq; nos inter tot nomina sacra, feremur
Doctorem reliquis annumerasse parem.
Cui pro tot scriptis, quibus arma Papistica fregit,
Nostraq; protexit, paucula scripta damus.
Qua nunc ut taceam (nam sunt qui talia laudent.)
Hoc mihi, non illi, distichon esto satis.
Non pia cognitio tam pulchri corporis unquam,
Es tam mansueti pectoris hospes erat.*

Tho. Goad. Regius.

A L I U D.

Tunc sacer vates, & sancti juris Apollo,
Tun' also Phœbeie polo demisse relinquis
Tam subito mortale genus? patriaq; relictâ
Terrenâ, Whitakere, peris stellantis Olympi
Regna, domumq; tibi patriam, sedesq; paratas?
Succine nos, Whitakere, fugis, doctissime verbi
Interpres, tua quod condibat lingua fluenti
Suadela perfusa favo, quae roscida mella
Continuo fluxu, & totum manabat Hymettum?
Quis tibi nunc successor erit, quis munia tanta,
Quis populum antiqua sub religione tenebit?
Quis dux Angliacis doctoribus? hei mihi quantum
Praesidium Musa, & quantum vos perditis Angli?
At tibi non ingrata novos quarebat honores
Patria, & ipsa sua promisit munera voce
Virgo, quae nostras felix moderatur habenas;
Quae licet invidere tibi crudelia fata,
At famam meritum, & tanta laudis honorem
Nulla dies rapiet, nullo morietur in aëvo
Illa antiqua fides, gravitas ea lenibus apta
Moribus, inq; viro tam mira modestia tanto:
Deniq; quae totum resonant monumenta per orbem
Fæda volutabra, ac cœnoso gurgite lamas,
Et fraudes, Romane, tuas: sic gloria sedem,
Æternumq; locum Whitakeri nomen habebit.

R. R. Coll. Regal.

ALIUD.

Cingite Pierides ferali mæsta cupresso
 Tempora, nec stringant laurea fersa comas:
 Lataq; qua quondam cecinistis, tollite luctus,
 Pro citharis dignas funere ferte faces:
 Aut (si metra queant animo prodire dolens)
 Perpetuo vigeat carmine fama viri.
 Occidit (heu) nuper juvenili flore peractò,
 O patria, o Musa, laus tua, vester honos.
 Ecquis erit qui te penna tueatur & arte;
 Qui scriptis regimen protegat atq; fidem?
 Ecquis erit qui vos post hunc sic diligat, in quo
 Lucidius possint vestra vigere bona?
 Ast tu, o defletum caput, intra sidera vectus,
 Non lacrymas patria cernis, egésve tua.
 Dulce tibi fuerit quamvis atq; utile letum,
 Tenturo athereas sub ditione domos.
 Vixisses patria tamen, atq; scholaribus armis
 Per te plura tuis parta tropæa forent.
 Cur nostris adeo exultet citò Roma ruinis?
 Cur jactet lati serva caterva Papæ?
 Jactent: sed nobis hac restant gaudia semper,
 Scripta quod Ausoniis tristia bella ferent.

G. O. Regal. Col.

ALIUD.

SI, Whitakere, tuo nisi qua sit digna sepulchro,
 Nulla querela foret; nulla querela foret.
 Attamen ex animo, Musa lacrymabile munus,
 Nos dabimus cineri justa suprema tuo.
 Heu, quoties rigida de te convicia Parca
 Fecimus, illa tamen mitior esse negat.
 Heu, quoties dixi lacrymans fata invida Musis,
 Usq; tamen Musis invida fata manent.
 Dii meliora piis, facilis jactura palumba est
 Inter aves, corvos sera senectus rapit.
 Nec te immaturo potuit subducere fato,
 Nec vita minimas addere Musa meras

Tendimus

Tendimus in curas his cū servimus inanes,
 Lentaq; damnosis vela moramur aquis.
 Quid juvat Ausonias sprevisse tenaciter artes,
 Juraq; Cerberei perfidiosa Papa?
 Artibus an prodest tantū incubuisse sacratis?
 Non, quo plus poteras, serior hora fuit.
 Nam rata fata manent: mortis certissima prada,
 Sive nihil facias, sive studebis, eris.
 Forsitan & studiis tantum indulgisse nocebat,
 Invidia magnas damna sequuntur opes.
 In te (docte) minor si spes, si fama fuisset,
 De te (docte) minor nostra querela foret.
 Sape ubi naufragii levis est jactura, silebit,
 Cum tamen ingentes navita flebit opes.
 In te perdidimus quia plus, plus ladimur in te:
 Non faciet minimos magna ruina metus.
 Patria te queritur, queritur te Academia mater,
 Luctibus in dubio est, hac sit, an illa prior.
 Una Patrem, natum gemit altera; nec liquet utra
 Plus doleat fati, illa, vel illa tuis.
 Omnia dum repetunt (tot erant tua dona) videntur
 Qua repetunt, meritis esse minora tuis.
 Ergo Musa levis lugubria ponito plectra;
 Sitq; (precor) cineri luxq; quiesq; tuo.
 E. P. Col. Regal.

A L I U D.

Invida mors, timida musa; fata aspera, virtus
 Vobiscum vilis, sub pedibusq; jacet?
 Nec flecti Parca nostis, nec vincere Musa,
 Parcere nec nosti mors violenta bonis?
 Heu pietas omnis! fato succumbit eodem
 Vir sine fraude bonus, vir sine laude malus
 Quid studiis sudasse juvat? prudentia mentis,
 Linguæve facundi fata movere nequit:
 Nam fuit hic avi vivus prudentia nostri,
 Mellifluusq; ejus venit ab ore sonus.
 Heliconiadum decus & laus summa sororum,
 Jam cecidit patria, te pereunte, salus:
 Fff ij

IN PIAM MEMORIAM LONGE DO-
CTISSIMI SANCTISSIMI Q. VIRI DOCT.
Whitakeri Theologici nuper Professoris Regii in Acad.
Cantab. hæc pro ea, quæ intercesserat, necessitu-
dine, scripsit ROGERUS GOADE Coll.
Regalis Præpositus.

*Eformare genas flendo si turpe seniles,
Parcitur, non possum quin magis usq, flammis
O dolor! ô pietas! Sed dicite, num quis ocellus
In Whitakeri funere siccus erat?*

*Charus amicitia vinclo, dulcedine morum;
Nomine sed Christi charior ille mihi.
Qua loquor, aut scribo luctum testantia, nil sunt:
Absorbent fletus publica damna meos,
Quem pugilem concussa fides, Ecclesia patrem
Deflet, ego fratrem, frater abesse queror.
Vos, quibus est luctus moderatior, aptaq, doctis
Musa modis, scripto pangite, qualis erat.
Qualis erat, luctum geminat, quia nunc quoq, non Est,
Est quoniam dici non licet, angit Erat.*

EPITAPHIUM REVERENDI VIRI Ro-
ctoris Whitakeri aureis literis incisum in parietem
sepulchrum ejus in sacello Collegii S. Jo-
hannis Evangelistæ.

HIC SITUS EST DOCTOR WHITAKE-
RUS, REGIUS OLIM
SCRIPTURÆ INTERPRES, QUEM OR-
NABAT GRATIA LINGUÆ,
JUDICIIQUE ACIES, ET LUCIDUS OR-
DO, MEMORQUE
PECTUS, ET INVICTUS LABOR, ET
SANCTISSIMA VITA; (MA TANTA
UNA SED ENITUIT VIRTUS RARISS-
INGENII INTER OPES, SUBMISSIO CA-
DIDA MENTIS: (MAGISTER
HJUS GYMNASII SUPER ANNOS OCTO
PROVIDUS, ET RECTI DEFENSOR, ET
ULTOR INIQUI.

F I N I S.